

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ**ЗАКАНАДАЎЧАЯ БАЗА
АВНАЎЛЯЕЦЦА**

2 стар.

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ**МЗРУ МІНСКА НЕ СОРАМІА ГЛАЗЕЦЬ
ГІРАДЖАНАМ У ВОЧЫ**

2 стар.

ГАСЦЕЎНЯ**Уладзімір ШУГЛЯ — ПРЫХІЛЬНІК СТВАРАЛЬНАГА АПТЫМІЗМУ...**

3 стар.

**ДА 120-годдзя ПЕСНЯРА
Янка КУПАЛА І ЯГО СЯБРЫ**

4 стар.

ВАНДРОЎКА З ПРАЦЯГАМ**ВЯРТАННЕ ПОЛАЦКА (заканчэны)**

5 стар.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК**З'ЕЗД БЕЛАРУСАЎ ПРЫБАЙКАЛЛЯ**

6 стар.

**ЯПОНСКИ ДЗЕННИК
Адама МАЛЬДЗІСА (працяг)**

6 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА**КОСМАС СЭРАСА ВАЛЬБЕХІ**

7 стар.

КРЫЖАВАНКА**АД Аляксандра ХАЛЕЦКАГА**

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА У 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Што тыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі**Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

3 красавіка 2002 года, № 14 (2780)

Цана 135 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця**САЮЗНЫ БЮДЖЭТ****На пасяджэнні Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, які адбыўся ў Мінску, зацверджаны саюзны бюджэт на 2002 год.**

Яго даходная частка сёлета фарміруецца не толькі за кошт адлічэнняў дзвюх дзяржаў, як раней. Упершыню будзе выкарыстана і новая крыніца — вяртанне крэдытаў, якія выдаваліся ў мінулыя гады. Чакаецца, што 61 працэнт расходнай часткі бюджэту пойдзе на фінансаванне сумесных вытворчых праграм. Акрамя таго, частка сродкаў будзе накіравана на будаўніцтва таможна-прапускных пунктаў у Беларусі і ўладкаванне беларускай граніцы, якая, па сутнасці, з'яўляецца саюзнай.

**ПОЛАЦК РЫХТУЕЦЦА
ДА СВЯТА****Старажытны Полацк збіраецца адзначыць у маі 1140 гадоў з часу свайго заснавання.**

Каб будучае свята атрымалася яркім, гарсавет зацвердзіў палажэнне аб сцягу і гербе Полацка, выбраўшы ў якасці геральдычнага знака старажытны герб XVI стагоддзя. Ён будзе гарманічна ўпісаны ў блакітна-бела-блакітны сцяг.

"ВІВАТ, ЛЮБОЎ!"

На сцэне Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа ў Віцебску з поспехам ідзе спектакль "Віват, любоў!" па матывах апавесці Педра Антонію дэ Аларкона "Трохвугольны капялюш". На здымку сцэна са спектакля.

**СУСТРЭЧЫ У МУЗЫЧНАЙ
ГАСЦІНАЙ****У сталічным музеі — ДOME Ваньковічаў — былой сядзібе знатнага беларускага роду, хутка загучаць еўрапейская музыка і паэзія XIX стагоддзя.**

"І дум высокае імкненне" — так называецца чарговая сустрэча з мастацтвам, якая прайшла 31 сакавіка ў музычнай

гасцінай музея. Творы мінулых стагоддзяў выконвалі студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Дарэчы, падобныя вечары ў сям'і Ваньковічаў праходзілі традыцыйна. Звычайна тут на музычных салонах выконваліся раманы. Гэтая добрая традыцыя працягваецца і зараз.

**АЎТАЛАЎКІ
ЗАМЕСТ МАГАЗІНАЎ****Зараз у сельскай мясцовасці жыве толькі 29 працэнтаў насельніцтва краіны.**

У большасці гэта сталыя людзі, якія даўно знаходзяцца на пенсіі. Зразумела, даходы ў іх невялікія, што не спрыяе развіццю сельскага гандлю. Толькі ў мінулым годзе з-за хранічнай стратнасці спынілі сваё існаванне больш за 1000 магазінаў Белкаапсаюза. Па ацэнках спецыялістаў, толькі шматразовы рост тавараабароту такіх кропак можа змяніць сітуацыю. Але не заўсёды гэта магчыма. Таму ў апошні час усё большае распаўсюджанне атрымліваюць аўталаўкі. Яны прыязджаюць у вёсачкі раз у тыдзень і прывозяць сялянам неабходныя прадукты: крупы, муку, хлеб.

САМЫ ШЧАСЛІВЫ БАЦЬКА**У Астравецкім раёне паралізаваны бацька пасля нараджэння сына ўстаі на ногі.**

Нездарма гавораць: добрая навіна лепш за ўсякія лекі. 38-гадовы Віктар Шчасны, жыхар вёскі Малі, вадзіцель па прафесіі, пасля перанесенага стрэсу быў прыкаваны да ложка і прызнаны інвалідам. Але пасля нараджэння доўгачаканага дзіцяці ён перажыў такое моцнае хваляванне, што яно падняло шчаслівага бацьку на ногі.

**КІРАЎНІК РАЁНА
ПАДЗРАЕЦЦА У КРАДЗЯЖЫ****Пракуратурай Беларусі ўзбуджана крымінальная справа супраць былога старшыні Дзяржынскага райвыканкама Уладзіміра Ткачова.**

Ён падазраецца ў злоўжыванні службовым становішчам і крадзяжы. Акрамя таго, як лічаць праваахоўныя органы, былы кіраўнік "вертыкалі" незаконна прыватызаваў дом, чым нанёс дзяржаве ўрон у памеры 22 мільёны рублёў.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

алімпійцы

ЗОРКАВЫ КІДОК ДЗМІТРЫЯ ДУДЗІКА

Пра гэтага юнака з захапленнем загаварылі аматары хакея і балельшчыкі пасля вялікай перамогі зборнай Беларусі над Швецыяй на Алімпіядзе ў Солт-Лейк-Сіці. Адно з чатырох

шайб закінуў шведам малады беларускі нападаючы Дзмітрый ДУДЗІК, які зараз выступае за хакейна клуб "Гомель".

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

дата

200 ГОД З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Ігната ДАМЕЙКІ

У ліпені 2002 года сусветная грамадскасць будзе адзначаць 200-годдзе з дня нараджэння Ігната Дамейкі — ураджэнца Беларусі, славу тага геолога, даследчыка Чылі, вучонага з сусветным імем, які зрабіў каштоўны ўклад у навуку, адукацыю і культуру. Лёс І. Дамейкі, акрамя Беларусі, цесна звязаны з Польшчай, Літвой, Францыяй і асабліва з Чылі.

Чылійскі ўрад абвясціў І. Дамейку нацыянальным героем. Яго імем названы горад, пасёлак, універсітэт, нацыянальная бібліятэка ў Чылі, бібліятэка ў Буэнас-Айрэсе.

Шануюць памяць славу тага земляка і ў Беларусі. На яго радзіме ў Карэліцкім раёне створаны музей.

У ходзе візіту ў Чылі ў 1999 годзе дэлегацыя Беларусі на чале з першым намеснікам міністра замежных спраў Сяргеем Мартынавым наведвала Дом-музей І. Дамейкі ў Сант'яга. Падчас наведвання была выказана зацікаўленасць у наладжванні супрацоўніцтва паміж музейнымі ўстановамі Чылі і Беларусі.

Беларусь выступіла з ініцыятывай уключэння юбілею І. Дамейкі ў календар памятных дат ЮНЕСКА. Дзякуючы намаганням беларускай дыпламатыі, на 31-й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКА было прынята адпаведнае рашэнне.

Урадам Беларусі створаны арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы і правядзенні мерапрыемстваў па святкаванні 200-годдзя з дня

нараджэння І. Дамейкі. Адно з іх — правядзенне восенню 2002 года ў Мінску Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай І. Дамейку.

У падрыхтоўцы мерапрыемстваў па святкаванні юбілею І. Дамейкі бяруць удзел беларускія дыпламатычныя прадстаўніцтвы за мяжой. У сакавіку адбыліся сустрэчы прадстаўнікоў пасольства Беларусі ў Аргенціне з дырэктарам бібліятэкі імя І. Дамейкі ў Буэнас-Айрэсе Энрыке Казноўскім і захавальнікам Дома-музея І. Дамейкі ў Сант'яга Пабло Дамейкам. Дасягнута дамоўленасць аб абмене матэрыяламі, звязанымі з імем І. Дамейкі, з Нацыянальным навукова-асветным цэнтрам імя Ф. Скарыны і музеем І. Дамейкі ў Карэліцкім раёне і аб супрацоўніцтве на перспектыву.

Пабло Дамейка выказаў зацікаўленасць у наведванні Беларусі і ўдзеле ў Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай І. Дамейку.

Прэс-служба МЗС.

спорт

БІЯТЛОН. На перадапошнім этапе Кубка свету ў фінскім Лахці беларуская мужчынская эстафетная каманда ў складзе Аляксея Айдарова, Аляксандра Сымана, Рустама Валіулліна і Алега Рыжанкова заваявала бронзу. Наша каманда саступіла зборным Нарвегіі і Германіі і заняла 3-е выніковае месца ў гэтай дысцыпліне. Беларуская жаночая каманда ў аналагічнай дысцыпліне была шостаю, а ў агульным заліку заняла 8-ю пазіцыю.

Акрамя эстафетных гонак, біятланісты прымалі ўдзел у гонцы-праследаванні. Лепшы вынік сярод беларусаў паказала Вольга Назарава, якая фінішавала 20-й (5 промахаў). Нашы мужчыны ў гэтай гонцы не ўдзельнічалі.

ЛЫЖНЫ СПОРТ. На спаборніцтвах Кубка свету на дыстанцыі 30 кіламетраў вольным стылем у Осла (Нарвегія) беларуска Святлана Нарейкіна заняла 14-ю пазіцыю.

МАСТАЦКАЯ ГІМНАСТЫКА. Высокія вынікі паказалі беларускія спартсменкі на буйных міжнародных стартах. На міжнародным турніры на Мадэіры (Партугалія) шматбор'е выйграла наша Наталля Пальчэўская, а яе сяброўка па камандзе Алеся Яфрэмава была другой. У Францыі шматбор'е выйграла беларуска Ілона Асядоўская. Сярод юніёрак трэцюю пазіцыю заняла Кацярына Бязверхая.

Mіхаіл МАЗАКОЎ.

аспект праблемы

ЗАКАНАДАЎЧАЯ БАЗА АБНАЎЛЯЕЦЦА

2 красавіка пачала сваю работу вясновая сесія беларускага парламента. Як паведамілі карэспандэнту «Голасу Радзімы» ў прэс-службе Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, зараз у парадак дня ўключаны больш за 80 праектаў. У далейшым, па меры падрыхтоўкі новых законаў, іх колькасць павялічыцца.

Дэпутатам, у прыватнасці, дзевяццаць абмеркаваць у другім чытанні Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях і Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях, унесці папраўкі ў Грамадзянскі кодэкс. 10 новых законапраектаў тычацца жыллёвай палітыкі, будаўніцтва, гандлю і прыватызацыі, 16 — сферы нацыянальнай бяспекі, 7 — міжнароднай дзейнасці, 6 — удасканальвання фінансавага і мытнага заканадаўства і г. д. Такім чынам, упіваючы напружаны графік сесіі, дэпутатам прыйдзецца працаваць вельмі інтэнсіўна ў бліжэйшыя тры месяцы.

Аднак трэба адзначыць, што да такіх тэмпаў работы беларускія парламентарыі даўно прывыклі. Вядома ж, што стагнаўленне і развіццё дзяржаўнасці Беларусі непарыўна звязана з удасканальваннем нацыянальнага заканадаўства. Эфектыўная прававая база неабходная для нармальнага жыцця і развіцця як краіны ўвогуле, так і кожнага чалавека пасабку. Тым больш, што пасля абвясчэння дзяржаўнага суверэнітэту ў 1991 годзе Беларусь паступова пачала пераходзіць да шматукладнай эканомікі з раўнапраўным функцыянаваннем дзяржаўнай і прыватнай маёмасці. Вялікія змяненні адбыліся ў самой дзяржаве і

грамадстве. Словам, новыя з'явы выклікалі і неабходнасць стварэння новай заканадаўчай базы, якая адпавядае духу часу.

Толькі ў перыяд з 1991 па 1997 год у Беларусі было прынята больш за 25 тысяч нарматыўна-прававых актаў рознага ўзроўню. Дарэчы, трэба адзначыць, што многае зроблі для стварэння нацыянальнай базы краіны дэпутаты Вярхоўнага Савета дванаццатага і трынаццатага склікання. Але з часам стала відавочна, што ўсе гэтыя гады заканатворчая работа насіла досыць бессістэмны характар. Прапаўчы новае, мала хто ўсур'ез задумваўся, якія законы прымаюцца, як яны ўліваюцца ў існуючае прававое поле. А гэта прыводзіла да нізкай якасці законаў, неабходнасці ўносіць у іх мноства паправак і дапаўненняў альбо наогул іх адмяняць.

Сітуацыя пачала мяняцца, калі стварылі Нацыянальны цэнтр законапраектнай дзейнасці. Па-першае, гэта дало магчымасць перайсці да плавнай падрыхтоўкі неабходных заканадаўчых актаў, што выключала хаатычнасць або непрадуманую паспешлівасць у рабоце суб'ектаў заканадаўчай ініцыятывы. Па-другое, законы, якія паступаюць у Палату прадстаўнікоў, праходзяць абавязковую экспертызу ў Нацыянальным цэнтры на прадмет іх адпаведнасці Канстытуцыі, міжнародным дагаворам і дзеючаму заканадаўству. За чатыры гады тут было падрыхтавана больш за 1 000 заключэнняў юрыстаў па самых розных праектах.

Тры гады таму ў Беларусі з'явіўся Нацыянальны рэестр прававых актаў, які фарміруецца Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі. Тут можна пазнаёміцца з законамі

і кодэксамі, дэкрэтамі і указами Прэзідэнта, міжнароднымі дагаворамі, якія падпісала Беларусь, пастановамі ўрада і парламента, рашэннямі найвышэйшых судовых інстанцый і мноствам іншых неабходных матэрыялаў. Дарэчы, усе прававыя акты, якія ўключаны ў Нацыянальны рэестр, змяшчаюцца ў эталонным банку даных прававой інфармацыі. Ён з'яўляецца найбольш поўным і сістэматызаваным зборам дзеючага заканадаўства на электронных носбітах. Зручнасць гэтай сістэмы і апэратыўнасць аднаўлення эталоннага банка ўжо паспелі стаць ацаніць многія спецыялісты, у тым ліку і замежныя. Справа ў тым, што асноўная частка гэтай інфармацыі размешчана ў рэжыме свабоднага доступу на Інтэрнэт-вузле НЦІП (<http://ncpi.gov.by>).

Тым нашым чытачам, якія цікавяцца беларускім заканадаўствам і яго перспектывамі, мы раім заглянуць на гэту старонку.

Ларыса ЛАЗАР.

ад першай асобы

Міхаіл ПАЎЛАЎ: «МНЕ НЕ СОРАМНА ГЛЯДЗЕЦЬ МІНЧАНАМ У ВОЧЫ»

Мінск прыгажэ з кожным днём. За апошні час шмат робіцца для гэтага. Тратуары вакол магазінаў мосяцца фігурнай пліткай. Дамы на цэнтральных вуліцах і нават Партызанскі праспект аздоблены сучаснай падсветкай. Змяніліся вітрыны ды і самі магазіны: многія з іх не адрозніваюцца ад еўрапейскіх. Пабудаваны новы чыгуначны вакзал, рэстаўрыруецца Прывакзальная плошча. Усяго не пералічыць. Мы любім свой горад. І таму да прэс-канферэнцыі, якія праводзіць мэр Мінска, журналісты заўсёды праяўляюць вялікую цікавасць, бо тут можна атрымаць самую свежую інфармацыю аб жыцці горада, планах на добраўпарадкаванні яго. За два гады кіравання горадам гэта трэцяя сустрэча мэра Міхаіла Паўлава з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі. Прапануем увазе чытачоў некаторыя моманты прэс-канферэнцыі.

— Міхаіл Якаўлевіч, ці з'явіцца ў Мінску ратуша, пешаходныя вуліцы?

— Якраз сёлета прыступім да аднаўлення ратушы. Працуем і над праектаваннем пешаходных зон. На наш погляд, неабходна стварыць як мага больш пешаходных вуліц у цэнтры горада. На пачатку красавіка прыступім да рэканструкцыі плошчы Незалежнасці. Затым мяркую зрабіць цэнтр пешаходным па выхадных днях. А для гэтага трэба пабудаваць паркоўкі, стварыць неабходную інфраструктуру.

— Якое ўражанне пакінула ў вас як у прэзідэнта Беларускай асацыяцыі пародных гарадоў сустрэча ў Брэсце з прадстаўнікамі польскіх гарадоў?

— На сустрэчы прысутнічалі прадстаўнікі 50 польскіх гарадоў. Прыехалі ў асноўным мэры, ці, як іх у Польшчы называюць, прэзідэнты. Многія не кавалі сваёй зацікаўленасці ва ўмацаванні кантактаў. На мой погляд, узаемаадносіны паміж дзяржавамі павінны будавацца на тым фундаменце супрацоўніцтва, які створаны паміж гарадамі і рэгіёнамі.

— Як развіваюцца сувязі з гарадамі дзяржаў СНД?

— У мінулым годзе мы правялі ў Расійскай Федэрацыі сустрэчу прадстаўнікоў пародных гарадоў Беларусі і Расіі. Абмеркавалі праблемы, якія паўстаюць ва ўзаемаадносінах. Гэта сустрэча дазволіла пашырыць сувязі паміж гарадамі. У нас цесныя сувязі з Масквой, якія прыносяць шмат станоўчых вынікаў. Падпісана пагадненне. Мы кожны год сустракаемся з мэрам Юрыем Лужковым і абмяркоўваем ход выканання гэтых дамоўленасцей, плануем супрацоўніцтва на перспектыву. Цесныя адносіны і з Санкт-Пецярбургам і яго мэрам Уладзімірам Якаўлевым. Наша асноўная задача — развіццё гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва.

— Ці ёсць у вас як у кіраўніка гора-

да нейкі аб'ект, якому вы аддаеце перавагу?

— Усё, што адбываецца ў Мінску, мне важна. Хутка вы ўбачыце на вуліцах горада шмат перамен. Тэмпы па добраўпарадкаванні мы ўзялі высокія і зніжаць іх не збіраемся. Самы складаны праект у гэтым годзе — рэканструкцыя вуліцы Аранскага. Архітэктары і будаўнікі запэўніваюць, што такога ўзроўню праекта ў сталіцы яшчэ не было. Яго кошт каля 40 мільярдаў рублёў.

— На якім этапе будаўніцтва новай Нацыянальнай бібліятэкі?

— На працягу чатырох год бібліятэка будзе пабудавана. Яна стане нашай нацыянальнай архітэктурнай слаўтасцю. 50 працэнтаў сродкаў выдзяляецца з рэспубліканскага бюджэту, 50 працэнтаў — за кошт абласцей і горада Мінска. Праца ўжо вядзецца.

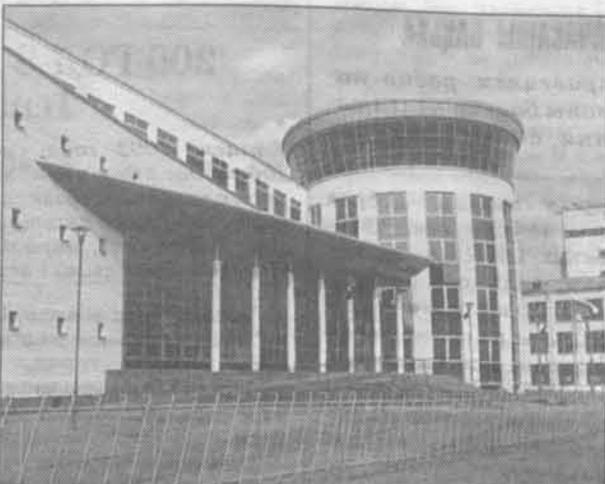
— Як вырашаецца ў сталіцы жыллёвая праграма? Хто атрымлівае бясплатныя кватэры?

— У мінулым годзе пабудавана 517 тысяч квадратных метраў жылля, гэта каля 10 тысяч кватэр. Агульная чарга на кватэры ў Мінску каля 115 тысяч чалавек, і яна не змяняецца, бо з'яўляюцца маладыя сем'і. Кожнаму хочацца мець сваю кватэру. Сёння маладым сем'ям аказваецца дапамога пры будаўніцтве жылля. Але, канешне, асноўная доля выплат кватэрца на плечы самога ўладальніка кватэры. Сацыяльнае, бясплатнае, жыллё атрымліваюць удзельнікі і інваліды Вялікай Айчыннай вайны, хворыя на сухоты.

— Міхаіл Якаўлевіч, прайшло два гады, як вы прызначаны мэрам сталіцы. Якім быў для вас гэты час?

— Гэта была вельмі сур'езная школа. Я прывык вучыцца, але тыя ўрокі, што я атрымаў за два гады, самыя значныя ў маім жыцці. Мне не сорамна глядзець мінчанам у вочы.

Запісала Таццяна КУВАРЫНА.

На здымках віды Мінска.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

сапрацоўніцтва

ТРАКТАРЫ МТЗ ДЛЯ МАЛДОВЫ

У Кішыневе адбылася афіцыйная цырымонія перадачы зШАлона з трактарамі маркі МТЗ малдаўскім земляробам. На афіцыйнай цырымоніі сустрэчы на пероне кішынейскага чыгуначнага вакзала прысутнічалі першыя асобы дзяржавы, прадстаўнікі міністэрстваў і ведаў, павятовых саветаў, грамадскасці, журналісты, а таксама самыя зацікаўленыя — малдаўскія земляробы.

Перад прысутнымі выступіў Прэзідэнт Малдовы Уладзімір Варонін. Ён выказаў удзячнасць Прэзідэнту Беларусі Аляксандру Лукашэнку за ўзаемаразуменне і плённае супрацоўніцтва, за садзейнічанне ў рэалізацыі праграмы ўрада па адраджэнні сельскай гаспадаркі Малдовы. Прэзідэнт Малдовы адзначыў, што зШАлон з беларускімі трактарамі — вынік інтэграцыі Малдовы ў Садружнасць Незалежных Дзяржаў і ўжо не на словах, а на справе — вынік умацавання беларуска-малдаўскіх адносін. Уладзімір Варонін таксама заўважыў, што трактары з'явіліся вельмі дарэчы: да пасяўной кампаніі яны будуць размеркаваны паміж 10-цю машына-трактарнымі станцыямі.

Пасол Беларусі ў Малдове Васіль Саковіч падчас перадачы беларускіх трактароў адзначыў: гэта акцыя — пацвярджэнне таго, што кіраўнікі і ўрады абедзвюх краін імкнуцца, каб двухбаковае супрацоўніцтва пашырала і ўмацоўвалася. Пасол Беларусі нагадаў, што прыбыццё ў Малдову зШАлона з беларускімі трактарамі — значная падзея: за апошнія 15 гадоў упершыню беларуская тэхніка ў такой колькасці паступае ў Малдову. У адпаведнасці з дамоўленасцю, Беларусь гатова паставіць у гэту краіну яшчэ 400 трактароў.

рознныя-роўныя

«ПОЛЕ ЦУДАЎ» У РЫМЕ

У Рыме адбылася прэзентацыя спектакля «Бураціна ў краіне цудоў», у якім былі задзейнічаны выхаванцы школы-інтэрната з беларускага горада Бягомля.

Паказ быў падрыхтаваны па ініцыятыўе дабрачынных арганізацый Італіі, культурнай асацыяцыі «Брыц» Мілана, мэта якіх — сацыяльная і культурная інтэграцыя дзяцей-інвалідаў з дапамогай тэатральнага мастацтва. Пастаноўка адной з самых вядомых казак юнымі артыстамі садзейнічае пашырэнню грамадскай свядомасці, знішчэнню дыскрымінацыйных межаў і розных бар'ераў у адносінах да інвалідаў, а таксама актыўнаму прыцягненню іх ва ўсе сферы жыцця грамадства.

Алег ЛЯХ.

гасцеўня

Пасля сустрэчы і змястоўнай гутаркі з цікавым субяседнікам міжволі падумалася: каб усе нашы мужчыны, былі такія мэтанакіраваныя, мудрыя, надзейныя і з тонкай паэтычнай душой, то — лепшага і не жадаць! З Уладзімірам Шуглём мне ўжо даводзілася сустракацца: як старшыня Цюменскага аб'яднання беларусаў, ён тады разказваў пра справы згуртавання. Ужо з першай сустрэчы мяне зацікавіла асоба гэтага чалавека. Пасляховы прадпрымальнік, Уладзімір Шугля стаў, як ён кажа, «бізнесменам на няволі, бо трэба было сям'ю карміць, і калі пачаў сваю справу, усё атрымалася...» Але бізнес не самае галоўнае ў жыцці, лічыць Уладзімір Фёдаравіч, «у чалавека павінны быць два стымулы — практычны і лірычны». Пад лірыкай ён разумее ўсё, што не адносіцца да бізнесу: сям'я, дзеці, грамадскія справы. А апошніх ва Уладзіміра Шугля хапае: ён на-ранейшаму адзін з кіраўнікоў Цюменскага нацыянальна-культурнага таварыства «Беларусь», якому, дарчы, аказвае невялікую фінансавую падтрымку, член Савета нацыянальна-культурнай аўтаноміі «Беларусы Расіі», віцэ-прэзідэнт Асацыяцыі гандлёвых арганізацый Урала, Сібіры і Далёкага Усходу.

Пасля ж таго, як я пазнаёмілася з вершамі Уладзіміра Шуглі, зразумела: мой субяседнік мае шчырае і адкрытае сэрца рамантыка. Ён разважае пра жыццё і каханне, сяброўства, пра карані, выказвае ўражанні аб падарожжах у іншыя краіны. Здавалася б, такая шчырасць і адкрытасць не вельмі стасуюцца з жорсткай прадпрымальніцкай справай. Але гэтае спалучэнне дапамагае праявіць сябе ў палітыцы. Нездарма У. Шуглю абралі старшынёй Цюменскага рэгіянальнага аддзялення «Саюзная грамадская палата», прадстаўніцтва якой знаходзіцца ў Мінску. З гэтага і пачалася наша размова.

Уладзімір ШУГЛЯ:

«СТАЦЬ АПТЫМІСТАМ ШЧАСЦЯ...»

— Уладзімір Фёдаравіч, вы цяпер часта бываеце ў Мінску па справах Саюзнай грамадскай палаты, але бізнес патрабуе шмат увагі. Ці не баіцеся, што гэта можа пашкодзіць яму?

— Я спрабую разумна ўсё арганізаваць. Давяраю сваім памочнікам. А цяпер сапраўды «матаюся» паміж Сібірю і Беларуссю. Наша мэта — наладзіць цесныя эканамічныя сувязі, стварыць спрыяльныя ўмовы для работы расійскіх прадпрымальнікаў у Беларусі і, наадварот, беларускіх — у Расіі. Наогул, я прыхільнік таго, што беларусы, украінцы, рускія павінны быць разам. Упэўнены: народы — не раз'яднаць. Я пра гэта гаварыў нават тады, калі гэта там не была папулярнай. У красавіку мы правядзем «круглы стол» у Цюменскім універсітэце, у якім прымуць удзел вядомыя сібірскія вучоныя Генадзь Куцаў і Генадзь Чабатароў, прадстаўнікі грамадскасці. З дапамогай на-роднай дыпламатыі падштурхоўваем і вярхоўную ўладу, каб яна хутчэй прымапа рашэнні.

Шмат сустракаюся з простымі людзьмі, большасць з якіх таксама думае, што адварочвацца адзін ад аднаго мы не павінны. Вось прыклад з жыцця. Мне трэба было ляцець у Мінск. Аказалася, тэрмін дзеяння пашпарта скончыўся, і мая жонка пайшла ў пашпарта-візавую службу, каб прадоўжыць дзейнасць дакумента, і трапіла якраз у абедзены перапынак. Тым не менш строгага супрацоўніка перапытала, для якога гэта Шугля трэба прадоўжыць пашпарт. Ці не для таго, які пра саюз з Беларуссю клопоціцца? І праз некалькі хвілін усё было зроблена. Так што гэты выпадак яскрава сведчыць аб настроі простых людзей.

Канешне, у інтэграцыі ёсць і праціўнікі. Жывуць яны, як правіла, у сталіцах. Там жыхары, з аднаго боку, больш касмапалітычныя, а з друго-

га — шукаюць імгненную выгаду.

— Скажыце шчыра: каб стаць пасляховым прадпрымальнікам, патрэбна была нейкая аснова — грошы, сувязі, пасада?

— Галоўнае, трэба мець характар. Калі ў чалавека няма ўпартасці, сілы волі, ведаў і мудрасці, ініцыятывы — нічога не атрымаецца. А вось сувязі... Калі ў цябе ёсць настойлівасць і цяроплівасць — то з'явіцца і сувязі. Калі шчыра, то ў нечым, бясспрэчна, мне было лягчэй. Мне ў той час ужо споўнілася 40 гадоў, і я меў вялікі вопыт кіраўніка. Калі перагартыць маю анкету, адразу стане зразумелым: нічога проста так мне не давалася. Пяць гадоў працаваў спесарам на заводзе і вучыўся завочна ў інстытуце. Пасля заканчэння інстытута паехаў працаваць у вёску, у леспрамгас, па спецыяльнасці. Там давалі «бронь» ад службы ў арміі, але я лічыў сябе абавязаным выканаць доўг перад Радзімай. Служыў у ракетных войсках, у роце электратэхнічнага загароджвання і мініравання. Цяпер там служыць спецназаўцы, але і тады адбор быў жорсткі: рост пад два метры, здольнасць 400 разоў аджацца... Але гэта толькі загартавала. Пасля арміі мяне прызначылі старшынёй райспажыўсаюза, потым намеснікам старшыні аблспажыўсаюза, а праз тры гады я стаў начальнікам упраўлення рабочага забеспячэння Сярдлоўскай чыгункі, пазней — кіраўніком асацыяцыі «Цюменьгандальпрам».

І ўжо ў тыя гады быў перакананы ў перавазе гаспадарчага разліку. Даказваў, што ў кожнага работніка павінна быць зацікаўленасць у выніках сваёй працы. Не ўсе са мной згаджаліся, прыходзілася даказваць. Потым з групай аднадумцаў пачынаў асабістую справу. Так быў створаны гандлёвы дом «Мангазья».

— Ці можна сказаць,

што прыйшоў час, калі вам стала працаваць лягчэй, чым раней?

— З пазіцыі сваіх гадоў магу сказаць адно: «цывілізаваны рынак» нам яшчэ доўга будзе сніцца.

— Уладзімір Фёдаравіч, вы цяпер падоўгу жывяце ў Мінску. Што адчуваеце, бываючы тут?

— Беларусь — мой дом. Мае бацькі з Беларусі. Бацька быў ваенным: даваўся шмат дзе жыць, але любоўю да беларускай зямлі я ўвабраў, як кажуць, з малаком маці. Задаўся мэтай адшукаць у архівах карані маіх продкаў. Ужо паглыбіўся да XVII стагоддзя. Супрацоўнікі архіва абяцалі знайсці звесткі і з XVI. У пачатку XIX стагоддзя, напрыклад, выяўлены мае продкі ў вёсках Заполле, Рудзіцы, Лясок, што адносіліся да маёнтка Карэлічы памешчыка Вінгельштэйна. А раней — Радзівіла. Карэлічы — цяпер раённы цэнтр. Я з'ездзіў туды. Знайшоў некалькі сем'яў з прозвішчам Шугля, сустрэўся з імі і разказаў пра паходжанне продкаў. Вельмі цікавая была размова.

У Барысаве адшукаў пасведчанне ў аддзеле ЗАГС аб рэгістрацыі шлюбу бацькоў. Не мог стрымаць слёз, калі ўбачыў іх подпісы на дакуменце. Бацькоў ужо няма, і я бы атрымаў ад іх вестку.

— У адным з вашых вершаў ёсць такія радкі: «Стаць оптимистом счастья, не пессимистом зла»...

— Я лічу, што аптымізм — стваральны. Жыву з верай, што жыццё з яго радасцямі і цяжкасцямі — гэта Божы дар. Я лічу сябе свабодным чалавекам, бо заўсёды раблю тое, што хачу. Бацькі навучылі мяне іх паважаць, любіць Радзіму і месца, дзе жывеш. Я вучу гэтаму і сваіх дзяцей, а іх у мяне чацвёрка. Маё жыццё працягнецца ў іх, і гэта — таксама падстава для аптымізму.

Таццяна КУВАРЫНА.

Прапануем чытачам вершы Уладзіміра ШУГЛЯ са зборніка «С тобой моя душа».

Как жаль того, что в прошлое
ушло:
Отцовский дом и мамин
тепло,
Что вместе мы давно уж
не живем...

Как прежде весело
и шумно было в нем!
Нас милый голос мамы, как
стемнеет,
Уж никогда не позовет
к столу,
Не пожурит, не пожалеет
В какую б ни было пору.

Березка, что сажил
я с братом,
Весне уже которой рада...
Шумит веселою листвою
Не над твоею головою!

Нет, не вернуть уж отчий
дом,
Не посидеть за тем столом.
Как мы порой бездумны
и беспечны,
Забыв, что жизнь
мгновенна, быстротечна.

Моя надежда и опора,
Наследник дум моих
и дел —
Быть может, очень скоро
Продлишь ты «шуглинский»
удел.

И быть тебе, как дед,
военным, —
С достоинством беречь,
Служа с душой, отменно,
Фамильные традиции
и честь.

Ведь ты потомок
белорусов скромных,
Трудолюбивых и простых,
Земли болот, лесов
укромных,
Сражений славных боевых,
Француза били здесь
и немца били:
Страна — что неприступный
бастион.
Гордись же Белоруссией
любимой.
От непокорных предков
ты рожден.

дыскур'ер

КАНСУЛЬТАЦЫІ ў МАСКВЕ

У Маскве прайшлі кансультацыйныя паміж знешнепалітычнымі ведамі краін СНД па тэме «Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці міжнароднай сітуацыі ў свеце новых пагроз і выклікаў».

Разгляд згаданага пытання ініцыяваны Расійскай Федэрацыяй. Падчас кансультацый разгледжаны пытанні міжнароднай бяспекі і стабільнасці, супрацьдзеяння міжнароднаму тэрарызму, стварэння новага светнага парадку.

Ад Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь у кансультацыях прыняў удзел начальнік упраўлення Садружнасці Незалежных Дзяржаў і Еўразійскай эканамічнай супольнасці Анатоль Драздоў.

ПАДРАВЯЗНАСЦІ

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ ў ВАРШАВЕ

У рамках мерапрыемстваў, прысвечаных 120-годдзю з дня нараджэння беларускіх класікаў Я. Купалы і Я. Коласа, у будынку пасольства Беларусі ў Варшаве адбылася прэзентацыя трохмоўнага (беларускага, рускага і польскага) выдання пазмы Якуба Коласа «Новая зямля».

Кніга выдадзена Беларускай фундаментам культуры пры арганізацыйнай і фінансавай дапамозе пасольства Беларусі ў Польшчы. Пераклад пазмы на польскую мову зрабіў Чэслаў Сэнюх — вядомы польскі крытык і прапагандыст беларускай літаратуры, аўтар перакладаў на польскую мову твораў шэрагу беларускіх пісьменнікаў і паэтаў.

На мерапрыемстве ў Варшаву прыбылі першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Станіслаў Нічыпаровіч, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, дырэктар музея сучаснага выяўленчага мастацтва Васіль Шаранговіч, а таксама дырэктар Літаратурна-мемарыяльнага музея Я. Коласа ў Мінску Зінаіда Камароўская.

З польскага боку ва ўрачыстасці прынялі ўдзел намеснік міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рафал Скомлскі, намеснік дырэктара дэпартаменту Еўропы МЭС Здзіслаў Рачынскі, дэпутаты сейма Тадэвуш Шымборскі і Яўген Чыквін, прадстаўнікі іншых міністэрстваў і ўстаноў Польшчы, вядомыя дзеячы культуры і мастацтва, пісьменнікі, вучоныя, прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса.

Падчас правядзення мерапрыемстваў дэманстравалася выстава ілюстрацый народнага мастацтва Беларусі В. Шаранговіча да згаданага выдання, а таксама рэдкія экспанаты, у тым ліку арыгінал першага выдання пазмы, рукапісы паэты і фатаграфіі. У выкананні вядомага беларускага ансамбля «Чысты голас» прагучалі песні на вершы Я. Коласа і Я. Купалы.

Факт выдання ў Беларусі пазмы Я. Коласа «Новая зямля» на польскай мове і прэзентацыя кнігі ў Варшаве мелі шырокі рэзананс у польскай грамадскасці, асабліва ў літаратурных, навуковых і творчых колах.

Прэс-служба МЭС.

ПАМЯЦЬ

МУЗЕЙ ДНЯПРОЎСКОЙ ФЛАТЫЛІ

Больш за 15 гадоў існуе ў Бабруйскім дзяржаўным аўтаатранспартным каледжы музей Дняпроўскай флатыліі. Гэта адзіны на тэрыторыі Беларусі музей войнаў-маракоў, што змагаліся з нямецка-фашысцкімі акупантамі.

Чырванасцяжыная, ордэна Ушакова і ступені ваенная Дняпроўская флатылія, адна з сямі, што існавалі ў час Вялікай Айчыннай вайны, данесла свой сцяг да Берліна, прымаючы ўдзел у вызваленні Беларусі, Польшчы, у баях за Берлін. Сярод войнаў флатыліі дзесяць Герояў Савецкага Саюза. Стварыў музей яго галоўны захавальнік, падпалкоўнік запasu і выкладчык каледжа Яўген ВЯРЭНІЧ (на здымку ў цэнтры).

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

да 120-годдзя песняра

СЯВРЫ ЯНКІ КУПАЛЫ

Перачытваючы творы Янкi Купалы напярэдадні яго 120-гадовага юбілею, зноў звяртаеш увагу на тых людзей, што акружалі паэта, каму прысвячаў ён свае вершы, падпісваў фотаздымкі і кнігі, хто пакінуў пра яго цёплыя, добрыя ўспаміны. Акрамя гэтага, цікава таксама даведацца і пра лёс людзей, блізкіх да Я. Купалы.

А самі ж часта на падноскі
Не ўмеюць грошы зарабіць.

Пяюць аб шчасці, добраі
долі,
Аб волі шчырай для людзей,
Пяюць, не помняць,
што ніколі
Не будзеш песняй сыт адзілі.

Спявайце ж, мілыя паэты,
Дый трэба сціха, меру
знаць, —
Бо хіцёр, хіцёр век гэты,
Гатоў вам песню
апляваць...

Гэтыя разважанні маладога паэта пра жыццёвыя абставіны, паэзію і творцаў — водгук на падзеі, што адбыліся ў той час.

Але вернемся да старога фотаздымка, да аўтографа на ім... Дата пад дароўным надпісам Янкi Купалы Антону Бычкоўскаму гаворыць пра сустрэчу паэта з даўнім знаёмым у Вільні. ... І пра наведванне Бычкоўскім Вільні, магчыма, таксама рэдакцыі газеты "Наша Ніва", дзе ў той час працаваў Іван Луцэвіч. Адукаваны чалавек, Антон Мікалаевіч цягнуўся да газет, часопісаў, кніг. Напэўна, пабываў ён і ў бібліятэцы "Веды" Даніловіча, што размяшчалася на Георгіеўскім праспекце. Якраз тады малады паэт працаваў і ў бібліятэцы на абанеменце. Вось такія разважанні выклікала дата пад аўтографам на фотаздымку Янкi Купалы.

Ішоў час, стапеў і мацнеў талент Янкi Купалы, і з'яўляліся ў яго новыя знаёмыя. Але сувязь са старымі сябрамі не перапынлася... Пачынаючы з 1911 года, з Пецярбурга, куды ў 1909 годзе пераехаў паэт з Вільні, Янка Купала прыязджаў улетку да маці ў Акапы на Лагойшчыну, дзе добра працавала. Тут ім створаны шэдзурны еўрапейскай паэзіі і драматургіі. І вось новае сведчанне пра сустрэчу з сям'ёй Бычкоўскіх. У фондах музея захоўваецца зборнік Янкi Купалы "Шляхам жыцця" з аўтографам Петрусю Бычкоўскаму. Атрымаў ён дарогі для сябе падарунак у дзень свайго нараджэння. Дата пад аўтографам — "29/VI-13. Акапы". Акапы знаходзіліся за чатыры кіламетры ад вёскі Лысая Гара, дзе жылі Бычкоўскія. Звернемся яшчэ раз да ўспамінаў: "І яшчэ памятаю фест на Пятра ў 1913 годзе. У гэты дзень Янка Купала быў у нас у гасцях і падараваў мне свой зборнік "Шляхам жыцця" з надпісам. Радасці майёй не было канца. З гэтай кнігай я ніколі не разлучаўся. Захоўваў беражліва і фотаздымак Янкi Купалы, які мне дастаўся ад бацькі".

У 1965 годзе Пётр Антонавіч перадаў у музей дарогі для яго сэрца рэліквіі: фота паэта і зборнік "Шляхам жыцця" з аўтографам Янкi Купалы; фотаздымак бацькі з жонкай і свой фотаздымак 20-х гадоў.

У той жа час П. Бычкоўскі жыў у Мінску. Пляменніца Янкi Купалы Ядвіга Раманоўская нагадвае, як яна пачула ў тэлевізійнай перадачы пра яго і пра цікавыя для музея экспанаты. На

той час яна, як галоўны захавальнік фондаў, актыўна збірала матэрыялы, шукала людзей, звязаных з народным пісьменнікам. Так яна знайшла знаёмага паэта, які, па ўспамінах Ядвігі Юльянаўны, жыў на пачатку 60-х гадоў у раёне сённяшняй вуліцы Танкавай у прыватным доме. Яна ўпэўніла Пятра Антонавіча, што фотаздымак Янкi Купалы, яго зборнік надзвычайна каштоўны для музея паэта. Акрамя гэтага, у музеі павінны быць і фотаздымкі тых, каму дарыў пісьменнік свае кнігі і здымкі, з кім сустракаўся і сябраваў. Так трапілі ў музей гэтыя дакументы.

Пра сям'ю Бычкоўскіх раскажаецца і ў экспазіцыі музея Янкi Купалы ў Мінску, і ў філіяле музея "Акапы". Тут прадстаўлены іх фотаздымкі, аўтографы Янкi Купалы.

Стасункі музея з сям'ёй Бычкоўскіх маюць працяг і ў наш час. Пра гэта раскажа галоўны захавальнік фондаў музея Марыя Чабатарэвіч: "Нядаўна да нас завітаў высокі пажылы мужчына, які добра размаўляў па-беларуску. Ён цікавіўся матэрыяламі пра сям'ю Бычкоўскіх. У размове высветлілася значная для музея звестка. Гэта быў сын Пятра і ўнук Антона Бычкоўскіх, чалавек з нялёгкім, незвычайным лёсам. Герман Бычкоўскі (так для зручнасці і для больш лёгкага напісання ў замежжы было зменена прозвішча) прыехаў на радзіму з Амерыкі, куды лёс закінуў яго ў вайну. Але ён не забыў Радзіму, перадаў любоў да яе сваёй дачцэ, якая таксама потым прыязджала ў Мінск і наведвала музей.

Герман Бычкоўскі паглядзеў фотаздымкі дарагіх яму людзей, прачытаў аўтографы... Адбылася размова пра народнага паэта, пра сям'ю Бычкоўскіх, пра складаны лёс людзей, іх змаганне ў жыцці. Нашчадку сям'і Бычкоўскіх былі зроблены копіі з дарагіх рэліквіяў, якія ён павёз у далёкае замежжа". Так, крок за крокам, праз знаёмых і сяброў Купалы, іх нашчадкаў удакладняюцца падрабязнасці яго жыцця.

Фаіна ВАДАНОВА.

НА ЗДЫМКАХ: Янка КУПАЛА (1908 год); Антон БЫЧКОЎСКІ з жонкай.

асоба

Я трымаю ў руках альбом вядомага беларускага фотамастака Юрыя Іванова, і язык не паварочваецца назваць змешчанае ў ім проста фатаграфіямі. Гэта сапраўдны твор мастацтва. Майстар уклаў сваю душу ў кожнае імгненне, адлюстраванае аб'ектывам. У маленкім адрэзку часу, зафіксаваным на фотапленцы, — усё жыццё. Тут такая прастора для думкі, што пасля прагляду альбома застаецца ўражанне прачытанага твора. Дзе толькі ні былі выставы Юрыя Іванова: акрамя Беларусі, гэта Лаос, Італія, Расія, Германія, Францыя, Вялікабрытанія... Гляджу на работы майстра і думаю: меў калісьці рацыю Уладзімір Караткевіч, калі сказаў: "Ніколі не будзе другога Юрыя Іванова".

Я разглядаю здымак "Лятучкі", ён увайшоў у лік лепшых фатаграфій свету дзевяцігоддзя ў конкурсе ў 1990 годзе, праведзеным выдавецтвам "Тайм-Лайф". Юрыя Іванова, заўважышы, што мой позірк затрымаўся на гэтым фотаздымку, пачаў гутарку.

ІМГНЕННІ

— Не часта гавораць пра фатографа як чалавека, які робіць зрэз часу, — кажа мой суб'яседнік. — Вось і гэты здымак — сімвал, сімвал перабудовы. Калі здымкі-сімвалы сабраць разам і наладзіць выставу, гэта будзе сапраўдны крок наперад у фотамастацтве.

Хочацца яшчэ раз звярнуцца да фатографаў, фотакарэспандэнтаў. Вакол ідзе жыццё. Здымайце! І ні ў якім разе не выкідайце фотаздымкі: спатрэбяцца.

Праз некалькі гадоў гэта ўжо будзе гісторыя. Фатаграфія жыве значна даўжэй, чым мы самі.

Юрыя Іванова быў фотакарэспандэнтам РІА "Навіны" і ў 1987 годзе ўвайшоў у лік 100 лепшых фатографаў свету, удзельнічаў у стварэнні кнігі "Адзін дзень з жыцця Савецкага Саюза" (выдавецтва "Колінз паблішынг", ЗША). Па волі лёсу ён аказаўся адзіным фотакарэспандэнтам, які быў у Віскуплях у момант падпісання слаўных беларужскіх пагадненняў. Здымкі сталі гістарычнымі.

Такіх фотаработ у майстра шмат. Вось адна з іх: хлопчык з вялікімі спадоханымі вачыма, у якіх застыла слязінка. На яго нельга глядзець без болю ў сэрцы. Гэты здымак зроблены ў дзіцячым доме, дзе знаходзіліся дзеці, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы.

А вось "Бабка Салоха". Твар паляшчкі — у мудрых маршчынах, пакінутых доўгімі гадамі.

Юрыя Іванова потым раскажаў: — Я спытаў: "Колькі табе год, бабуля?"

Яна адказала: "Не памятаю,

дзетка, ведаю, што аднаго мужа ў першую сусветную забілі, а другога — у другую сусветную". Вось такі сюжэт жыцця беларускай жанчыны. А гэты здымак я назваў "Лёс". На ім — сагнутая ў тры пагібелі бяроза. Вось так і чалавек: яго гнуць, гнуць, а ён усё роўна жыве.

Упершыню я аформіў свае працы ў "электронным варыянце". Выглядала гэта так: на велізарным шасціметровым экране дэманстравалася фотавідеа з 400 фатаграфій. Я назваў яго "Мая Беларусь". Гэта было на выставе "Экспа-2000" у Гановеры. Фотавідеа меў раздзелы, прысвечаныя асобным людзям, Вялікай Айчыннай вайне, Чарнобылю, гісторыі, сённяшняму дню краіны. Саракавілінны фільм ішоў пад музыку ансамбля "Песняры". Людзі спыняліся, глядзелі. Зраз у мяне ёсць макет кнігі "Мая Беларусь", які яшчэ не рэалізаваны. Вось калі і гэта спраўдзіцца, можа, будзе поўнае шчасце...

Галіна ДЗЯТЛОЎСКАЯ.

уражання

«ВЫКАНАННЕ
КАЗАЧНАЙ
ПРЫГАЖОСЦІ...»

Мішэль Дальберта, сусветна вядомы піяніст, даў свой адзіны канцэрт у вялікай зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

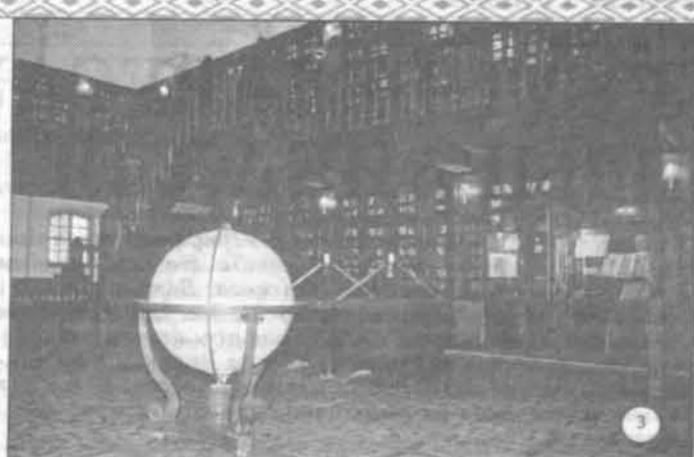
Праграму склалі віртуозныя творы Ліста, Равэля і Шуберта. Падзея выклікала вялікую цікавасць — у зале не было свабодных месцаў. Слухачы не шкадавалі апладысмантаў. Піяніст сапраўды прадэманстравалі незвычайны талент выканаўцы: у свабоднай прасторы залы не гублялася ні адна нота твора, матыў складанай факту-

ры гучаў, нібы бліскавіца ў цёмным небе.

На пачатку канцэрта прысутныя атрымалі некаторыя цікавыя звесткі пра шлях Мішэля Дальберта на вялікую сцэну. Піяніст вучыўся ў Парыжскай кансерваторыі, атрымаў першую прэмію на міжнародным конкурсе імя К. Хаскі ў 1975 годзе (цяпер Мішэль Дальберта сам з'яўляецца адным з членаў журы гэтага прэстыжнага конкурсу). У 1996 годзе ён узнагароджаны Нацыянальнай прэміяй. Артыст шмат канцэртаў па Еўропе, два разы выступаў у Расіі. Спадзяёмся, гэты таленавіты музыкант і далей не пакіне пазу сваёй увагай нашу Беларусь.

Марына МРАЧКО.

вандроўка з працягам

ВЯРТАННЕ ПОЛАЦКА

Ёсць у Полацку Музей кнігадрукавання, большасць экспанатаў якога — сведчанне мінулай славы і надзея на лепшую будучыню. Тут жа музей-бібліятэка Сімяона Полацкага, якой карыстаюцца студэнты Полацкага ўніверсітэта. Бібліятэка захавала выгляд сярэднявечнай устаноўкі.

Калі казаць пра клопаты музейшчыкаў, Тамара Джумантаева, намеснік дырэктара музея па навуцы, лічыць галоўнай бядой не нізкія зарплаты і ўнутрыпраблемы, а пытанне рэспубліканскай культуры і ўнутрыкультуры страчаных Беларуссю культурных каштоўнасцей. Так, на радзіме Францішка Скарыны ў Полацку няма ніводнай кнігі, выдадзенай беларускім першадрукарком. Віцэ-спікер беларускага парламента Уладзімір Канялеў, які ўзначальваў дэлегацыю, даведаўшыся, што няма ніякага шансу набыць скарынаўскае выданне, акрамя як купіць на аўкцыёне, паабяцаў

музею падтрымку дэпутатаў у гэтым пытанні.

Тамара Джумантаева ўпэўнена: пошукамі і вяртаннем нашых нацыянальных каштоўнасцей трэба займацца на дзяржаўным узроўні. Напрыклад, вядома, што шэраг кніг, вывезеных з Полацка, знаходзіцца ў Пецярбургу, а беларуская ікона XII стагоддзя чакае свайго часу ў запісках Рускага музея ў Маскве. Уладзімір Канялеў прапанаваў падумаць, што Беларусь можа даць Расіі ў абмен на свае каштоўнасці. На што Т. Джумантаева адказала: "Дык ад нас жа вывезлі ўсё самае каштоўнае".

Тым не менш у Полацку ёсць тое, чаго няма больш нідзе ў свеце. Я маю на ўвазе адзін з найстарэйшых манастыроў — Спаса-Ефрасіннеўскі, святое месца, дзе постаць Ефрасінні становіцца рэальнай і вельмі вельмі прыцягальнай.

Кожны народ у сваёй гісторыі мае асоб, якія з'яўляюцца духоўным арыенцірам нацыі. Полацк падарыў беларусам шмат такіх постацей. Ефрасіння Полацкая — першая з іх. Ададанаць Богу прывяла яе ў манастыр ва ўзросце 12 гадоў. Усё сваё жыццё яна працавала і мапілася за Беларусь. Перапісвала кнігі, вучыла дзяцей, пабудавала жаночы і мужчынскі манастыры, а сама жыла ў маленькай келлі ў Спаскай царкве. Трэба прайсці па вузенькіх прыступках, цёмным капідоры, каб адчуць подых той эпохі. У келлі не было нават ложка: княгіня-манашка адпачывала 2-3 гадзіны за ноч на невялікім каменным сцянным выступе. Пад вопраткай насіла вяртыгі — металічны ланцуг вагой 7 кілаграмаў. Такім чынам выпрабавала і загартоўвала сябе. Па яе заказе ў 1161 годзе майстар Ла-

зар Богша вырабіў найпрэстольны Крыж, які знік у час другой сусветнай вайны. Беларускім парламентарыям паказалі Крыж, зроблены ў 1997 годзе па ўзору ефрасіннеўскага майстрам Мікалаем Кузьмічом.

Са Спаса-Ефрасіннеўскім манастыром звязана шмат легенд. Сярод іх гісторыя, як Ефрасіння, калі не хапала цэгля на царкву, за ноч вымаліла яе. Айцец Феадосій сцвярджае, што і цяпер можна ўбачыць мяжу, дзе сыходзіцца кладка са звычайных і Богам дадзеных цаглін.

Расказваюць таксама пра гаючае ўздзеянне мошняў Ефрасінні, перанесеных у 1910 годзе (значную частку шляху — на руках) з Кіева-Пячэрскай лаўры ў Полацк. Лічыцца цудатворным і славуты Крыж. Манашкі кажуць, што да яго не могуць набліжацца "беснаватыя" людзі, ён нібы адштурхоўвае іх. У легенды Полацка можна верыць і не верыць. Але прыязджайце сюды самі, і вы зразумеете: гэтыя месцы маюць вялікую стануючую энергетыку, дораць адчуванне, падобнае на ачышчэнне.

ПЕРСПЕКТЫВЫ

На жаль, сёлета колькасць аб'ектаў для рэстаўрацыі дзяржавай скарацілася напалову: не хапае грошай. Вызначаны прыярытэты — Полацк, Нясвіж, Мірскі замак, палац Паскевічаў у Гомелі. За дзяржаўныя сродкі ў Полацку аднаўляецца Езуіцкі калегіум. У Спаскай царкве вядзецца рэстаўрацыя фрэсак XI стагоддзя.

Але прыйшоў час, калі, па словах Пятра Южыка, намесніка старшыні Віцебскага аблвыканкама, трэба "пераадоўваць звычку спадзявацца толькі на дзяржаву". Гораду трэба самому зарабляць грошы, развіваючы турыстычную інфраструктуру і тым самым павялічваючы колькасць наведвальнікаў. "Паўночнымі турыстычнымі варотамі" назваў По-

лацк Аляксандр Апацкі, намеснік міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі. Але пакуль вельмі мала зроблена для таго, каб так яно атрымалася на справе. Нават буклеты з інфармацыяй пра горад яшчэ толькі збіраюцца выдаваць.

Рыга, суседка Полацка, штогод прымае 250 тысяч замежных турыстаў, якія потым, як правіла, накіроўваюцца ў Вільнюс. Рэальна, каб частка з іх ехала праз Полацк, лічыць А. Апацкі. Але нават, калі ўсё, што зараз аднаўляецца, будзе даведзена да паду, застаецца пытанне інфраструктуры. Калісьці, да Кастрычніцкай рэвалюцыі, у горадзе было 4 кінатэатры, шмат прыватных атэляў. Цяпер жа — адзіная гасцініца "Дзвіна", дзе толькі нядаўна з'явіліся нумары класа "люкс".

Па меркаванні Уладзіміра Тачылы, старшыні Полацкага райвыканкама, "пакуль горад далёкі ад таго, якім павінен быць".

Сваё слова магло б сказаць мецэнацтва і спонсарства. Але ў грамадстве павінна існаваць сістэма, якая б падтрымлівала гэта. Трэба стварыць такую сістэму падаткаабкладання, калі будзе выгадна ўкладваць грошы ў культуру, адукацыю, медыцыну.

Рэстаўрацыя і аднаўленне вельмі складанае і дарагое мерапрыемства. Але на Беларусі ёсць галоўнае для яго ажыццяўлення — людзі. Акрамя павагі да гісторыі і любові да сваёй зямлі, палачане валодаюць прафесіяналізмам і ведамі ў гэтай справе. Калі ж з'явіцца спрыяльная заканадаўчая база, а таксама зацікаўленасць дзяржаўных структур, усе мы зможам спадзявацца на вяртанне Полацка, а з ім спадчыны Беларусі.

Алена СПАСЮК.

НА ЗДЫМКАХ: (зверху) у Музеі кнігадрукавання (1, 2); бібліятэка Сімяона Полацкага (3).

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Фрэскі келлі Ефрасінні Полацкай.

Мошчы Ефрасінні Полацкай.

Заканчэнне. Пачатак у № 13.

Полацкая Сафія.

Барысай камень.

весткі з суполак

З'ЕЗД БЕЛАРУСАЎ ПРЫБАЙКАЛЛЯ

У сакавіку 2002 года адбыўся V з'езд Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага. На з'езд прыбылі дэлегаты з Чаромхайскага, Балаганскага, Баяндаеўскага і Заларынскага раёнаў Іркуцкай вобласці, дзе ўжо дзейнічаюць арганізаваныя аддзяленні ІТБК. Сваё прывітанне перадалі і беларусы з далёкага паўночнага горада Брацка. А з Улан-Удэ — сталіцы Рэспублікі Бурація прыехала гося, наша зямлячка Алена Новік, якая на выдатнай беларускай мове вітала ўсіх удзельнікаў з'езда.

Падчас мерапрыемства працавала выстава-продаж беларускіх аўдыёкасет, вышытага беларускім арнамантам нацыянальнага адзення (фартухі, спадніцы, кашулі і г. д.), была прапанавана "Музычная латарэя". Тут жа быў арганізаваны і збор ахвяраванняў на дзейнасць ІТБК.

З прывітальным словам да ўдзельнікаў з'езда звярнуўся старшыня Заканадаўчага сходу Іркуцкай вобласці — Віктар Бароўскі. Ён адзначыў, што беларусы ў Прыбайкаллі ў значнай ступені садзейнічалі і садзейнічаюць развіццю рэгіёна. Перш за ўсё, у сельскагаспадарчым сектары і будаўніцтве ГЭС, БАМа і заводаў-гігантаў. Віктар Мітрафанавіч высока ацаніў грамадскія ініцыятывы нашага таварыства, да якіх прыслухоўваюцца і органы абласной улады.

Загадчыца аддзела нацыянальных і міжканфесіянальных адносін адміністрацыі Іркуцкай вобласці Святлана Плахотнікава выказала задавальненне, што ў нашым ІТБК шмат моладзі, а таксама падзякавала таварыству за ўдзел ва ўсіх культурных мерапрыемствах, што праводзяцца ў вобласці і горадзе.

Цікавымі былі выступленні віцэ-прэзідэнта Польскай культурнай аўтаноміі Іркуцка, старшыні навуковай камісіі Кангрэса палякаў Расіі Баяслава Шастаковіча, дэпутата Гародскай думы Іркуцка Юрыя Каранёва, старшыні Украінскага культурнага цэнтра "Дніпро" Ерафея Васільева, дырэктара Міжнароднага цэнтра культуры "Байкал" Вольгі

Данілінай. Усе яны адзначылі важнасць нашай работы і сваё жаданне больш цесна супрацоўнічаць з таварыствам.

На з'ездзе выбраны кіруючыя органы. Старшыней зноў стаў Алег Рудакоў, намеснікамі засталіся Уладзімір Якавенка і Аліна Грыбанюска. Былі выбраны і новыя члены Рады. Пасля абмеркавання прынялі план развіцця ІТБК на бліжэйшыя два гады. Пасля афіцыйнай часткі дэлегатам і гасцям прапанавалі невялікі канцэрт, арганізаваны маладзёжнымі і дзіцячымі калектывамі таварыства.

ДАВЕДКА ПРА БЕЛАРУСАЎ ІРКУЦКАЙ ВОБЛАСЦІ.

Многія вучоныя даказваюць, што выхадцы з Беларусі былі ў складзе першых экспедыцый першапраходцаў у Сібіры.

Многія беларусы-ліцвіны дасягалі вялікіх поспехаў на царскай службе і атрымлівалі ўзнагароды і павышэнні. Напрыклад, Ян Куча ўзначаліў пасольства айратам у 1620—1621 гадах; ротмістр Станіслаў Барташ кіраваў пошукамі солі ў іртышскіх краях, дзе адкрыў салянае Ямышўскае возера ў 1610 годзе; Багдан Аршынінскі ездзіў у 1625 годзе ў "калмакі да шымавых дзяцей царэвіча Сібірскага"...

Хутка ў Сібіры з'яўляюцца цэлыя вёскі беларусаў з Вялікага княства Літоўскага.

Па дакументах 1680 года вядомае паселішча Ліцвінцава паблізу Ілімскага астрага Усходняй Сібіры, якое праіснавала да саркавых гадоў XX стагоддзя.

Другая хваля звязана з удзелам беларусаў у паўстаннях 1830 і 1863 гадоў. Тады, асабліва пасля 1863 года, беларусаў ссылалі ў Сібір цэлымі вёскамі. У асноўным гэта былі католікі, таму часцей за ўсё іх называлі палякамі. Так, у Іркуцкі трапіў Ян Чэрскі, ураджэнец Паўночна-Усходняй Беларусі (Віцебская вобласць), Юзаф Каліноўскі, бліжэйшы памочнік Кастуся Каліноўскага — кіраўніка паўстання ў Заходняй Беларусі. Юзаф Каліноўскі потым стаў манахам і атрымаў імя Рафаіл. Яго імем названы рымска-каталіцкі храм, які знаходзіцца непадалёку ад сквера імя Кірава ў Іркуцку.

Трэцяя хваля звязана з рэформамі Сталыпіна. Пачынаючы з 1903 года, у Іркуцкі край пацягнулася цэлая чарада перасяленцаў. Яны засноўвалі свае паселішчы, захоўвалі традыцыйны ўклад і нават манеру будаваць дамы. Так былі створаны вёскі Анучынск Балаганскага раёна, Тургенеўка Баяндаеўскага раёна, Андрушына Куйтунскага раёна, Мірынск Заларынскага раёна і г. д.

Чацвёртая хваля — 30-я гады XX стагоддзя. Калектывізацыя 1936—1937 гадоў прымусіла пераязджаць у Сібір многіх сялян, якія не жадалі ісці ў калгасы. У Сібіры ж ім паабяцалі, што яны будуць жыць аднаасобна. Праўда, ужо ў 1939 годзе калектывізацыя прайшла і ў Сібіры. Так была створана вёска Тарнаполь Балаганскага раёна.

Пятая хваля звязана з так званымі камсамольскімі будоўлямі. Брацкая і Усць-Ілімская ГЭС былі пабудаваны ў асноўным беларусамі, якія і засталіся жыць у Іркуцкай вобласці.

Ну і апошняя масавая хваля перасяленцаў з Беларусі звязана з чарнобыльскай катастрофай і вывадам ракетных войск з Беларусі. Па самых сціплых падліках, у Іркуцкай вобласці пражывае не менш за 50 тысяч выхадцаў з Беларусі.

Алег РУДАКОЎ,
старшыня Рады Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага.

экалагічны праект

САКРЭТЫ ЛАНДШАФТНАЙ ЭСТЭТЫКІ

У выставачнай зале Рэспубліканскага дзіцячага экалагічнага цэнтра адбылася прэзентацыя новага мастацка-экалагічнага праекта "ЭкаАрт-2002".

Ідэя праекта — стварыць пільну ў асяроддзі мастакоў і экалагаў і спрыяць экалагічнаму выхаванню чалавека. Спраба прыцягнуць увагу да гэтай праблемы была зроблена гадоў пяць таму, калі ў мінскім Палацы мастацтва прайшла выстава "Біясфера". Але ніякага працягу справа не атрымала, з таго часу экалагічная сітуацыя ўсё пагаршаецца, і калі не біць трывогу ўсімі магчымымі сродкамі, то невядома, чым усё можа скончыцца.

Трэба адзначыць, падобныя пільны існуюць у многіх дзяржавах свету, і з іх меркаваннямі лічацца. Кожны год мастакі Галандыі, Іспаніі, Англіі і іншых краін збіраюцца на пленары ў розных мясцінах, а затым робяць выставы, каб засяродзіць увагу грамадства на той ці іншай праблеме. Тое, што чалавек і прырода ўзаемазвязаны, разумее, зда-

ецца, кожны. Але ж далёка не кожны робіць усё магчымае, каб гэта сувязь не перарывалася. Сказанае тычыцца і дзяржаўных устаноў, якія маглі б прыкладаць больш намаганняў у гэтым напрамку. Просты прыклад: у многіх краінах свету існуе такое паняцце, як ландшафтная эстэтыка. І ёсць установы, што сочаць, каб дзейнасць чалавека не парушала гармонію прыроды. У нас такі напрамак увогуле адсутнічае. Таму і ўзнікаюць дыскрэдытарныя па здабычы жвіру ці пяску, а слупы электраліній раскіданы да неверагоднасці хаатычна. Ужо мінуў той час, калі гэтыя самыя слупы былі прыкметай тэхнічнага прагрэсу. Сёння трэба ставіцца да такіх "дробязей" па-іншаму. Удзельнікі праекта "ЭкаАрт" збіраюцца змагацца за гэта сродкамі мастацтва. І няхай няма ў нас (як у Францыі) Міністэрства культуры і навакольнага асяроддзя (заўважце, якое спалучэнне!), але ж ёсць Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, дзе проста абавязаны падтрымаць гэту грамадскую ініцыятыву.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКУ: падчас адкрыцця выставы "ЭкаАрт-2002".

Фота аўтара.

кантакты і дыялогі

● Адам МАЛЬДЗІС.

Але тут жа схаянуўся: гэты сімвалічны знак — для мяне. Бо што іншае маглі трымаць пры сустрэчы? Картаполюшку з маім прозвішчам? Банальна. Маю ўласную фатаграфію? Выключана. Адным словам, Накагава-сан адразу ж засведчыла, што яна не толькі добра ведае рускую мову (вучылася ў Маскве) і рускую культуру, але і неардынарна мысліць, творча падыходзіць да кожнай сітуацыі.

З Нарыта мы едем у Токію. На ажыўленай аўтастрадзе адразу ж упэўніваюся, што ў Японіі і Вялікабрытаніі, двух астраўных дзяржавах на супрацьлеглых канцах мацерыка, сапраўды ёсць агульнае. Яно — і ў леваба-

ковым руху на такіх жа ажыўленых аўтамагістралях, і ў непрыкметных пераходах ад аднаго гарадка ў іншы, і ў адсутнасці імкнення рвацца ўвысь (такіхскія хмарачосы ўмераныя, адсутнасць тэраторыі ў Токію кампенсуюцца адваёўваннем зямлі ў мора — можа, яно і лепей, чым у пышным нью-йоркскім Манхэтэне), і ў выкарыстанні англійскага архітэктурнага стылю каланіяльнай эпохі. Спачатку мне здалася, што знаходжу падобнаства, таму што яго шукаю. Але потым Накагава-сан патлумачыла, што ў XIX стагоддзі адна марская дзяржава сапраўды арыентавалася на другую, у тым ліку і ў архітэктурны.

Гатэль "Окура", куды пад'ехалі праз якую гадзіну, аказваўся вельмі сучасным і адначасова ўтульным, зручным. Не паспеў зайсці ў пакой, як ужо мяне вітаў факс ад адміністрацыі. На століку ляжаў рознакаляровы папяровы жураўлік — сімвал (як і чарапах) даўгалецця. Рассунуўшы прыцемненыя матавыя шкло вокны, пабачыў з 11 паверха ўнізе два традыцыйныя драўляныя домікі з кветнікамі-агародчыкамі. Заціснутыя з усіх бакоў высокімі мураванкамі, яны, тым не менш, арганічна ўпісаліся ў асяроддзе. Традыцыя гарманічна спалучалася з тэхнізаванай сучаснасцю, а не пярэчыла ёй, як гэта на кожным кроку здараецца ў нас.

Першы выезд, натуральна, — да імператарскай рэзідэнцыі, акружанай вадой і магутнымі мураванымі сценамі.

Асабліва прывабліваюць сваёй прапарцыянальнасцю масты. Фотаапарат, на жаль, застаўся ў гасцінцы, і таму кампенсую яго адсутнасць першай сваёй лапкы на іены — паштоўкай з выявай аднаго з самых прывабных мастоў. Уваход да палаца дазволены толькі двойчы ў год у сувязі з Новым годам — тады імператар выходзіць да народа, вітае наведвальнікаў. Але ўлада яго больш рэпрэзентатыўная. Краінай паўсядзённа кіруе Кабінет Міністраў.

У адно з падраздзяленняў Кабінета — Міністэрства замежных спраў, дакладней, да Нацуі-сана, які пасля Беларусі кіруе дэпартаментам новых незалежных краін (па-нашаму — СНД), мы і накіроўваемся ад рэзідэнцыі. У вестыбіюлі — строга правёрка наконт якога "тэарэтычнага" металу. На нейкім там паверсе, нягледзячы на позні час, усё засяроджана працуюць. Гэта відаць праз прыадчыненыя дзверы вялікіх пакояў. Усе, старэйшыя і малодшыя па пасадазе, сядзяць у шэрагах за сваімі камп'ютэрамі — паспрабуў тут расслабіцца, прыкінься, нібы працуеш, а сам пачытай газету ці кніжку, як у нас прынята. Кабінетаў у нашым разуменні няма. Толькі ўтульныя адгароджаныя мэбляй мясціны, дзе прымаюць гасцей. Тут і адбылася наша сустрэча з Нацуі-санам. Успамінаем вечары, сустрэчы ў Мінску і Астраўцы. Заходзіць гаворка аб сумесным праекце ў гонар Іосіфа Гашкевіча, тэкст

якога я прывёз з сабой. Варта нам правесці Другія Гашкевічавыя чытанні, выдаць іх матэрыялы, пераویдаць творы самога Гашкевіча, стварыць супольны банк інфармацыі па пытаннях беларуска-японскага грамадска-культурнага ўзаемадзеяння. Толькі адкуль чакаць матэрыяльнай падтрымкі? Ад Японскага фонду, які дбае аб "прысутнасці" сваёй краіны за рубяжом?

— Паглядзім, — кажа Нацуісан. І, папрасіўшы прабачэння, пакідае мяне на сваю супрацоўніцу, энергічную і мэтанакіраваную Юкію Накана-сан. Мы абмяркоўваем розныя магчымыя дэталі праекта. Урэшце атрымоўваю запрашэнне на афіцыйную вячэру ў самым сэрцы сталіцы, на славутай вуліцы Гіндза. Там павінны быць і супрацоўнікі беларускага пасольства. На жаль, сам пасол, Пётр Краўчанка, з якім мяне звязваюць Францыск Скарына, Крыж св. Ефрасіні Полацкай і той жа Гашкевіч (геаграфічна гэта выглядае так: Мінск — Нью-Йорк — Прага — Кракаў — Падуя — Астравец), цяпер знаходзіцца ў адпачынку, таму многія гашкевічавыя задумкі абмяркоўваюць будзе цяжэй.

Вячэрняя Гіндза ашаламляе, як і Пікадзілі-стрыт у Лондане, морам агнеў і морам людзей. Толькі шылды тут не гарызантальныя, а вертыкальныя, з вялізнымі іерогліфамі. Заходзім у адзін з традыцыйных рэстаранаў, разуваемся на прыступках, рассяджваемся ў

асобным пакойчыку на падлозе (добра, што — як выключэнне — можна апусціць ногі ў яміну пад сталом). І пачынаецца ўрачыстае дзеянне: кавалачкі яркачырвога ("мармуровага") мяса апускаюцца палачкамі ў посуд, што ўзвышаецца на гарэццы пасрод стала, водзяцца там у кіпені колькі хвілін туды-сюды, а потым выкладваюцца кожнаму па чарзе на таперку. Да гэтага — падагрэтае 14-градуснае сакэ з рысу, "дары мора" на прыкуску і зялёны чай. Нязвычайна, востра, але — смачна. Праўда, мае спробы авалодаць палачкамі поспехам не скончыліся — іх давалося змяніць еўрапейскім відэльцам.

Гаварыць за сталом аб справах тут не прынята. Таму параўноўвалі пераважна побыт, ежу, пітво — "як у нас, а як у вас". На дапамогу мне часта і зведаннем прыходзіў супрацоўнік нашага пасольства Анатоль Сцёпус — таксама "беларускі ліцвін" (па прозвішчы) і таксама родам з Гродзеншчыны. Дыпламаты нашы ўжо дасведчаныя пайшлі, не тое, што ў першыя гады незалежнасці. Калі позна вечарам вяртаўся ў гатэль, заўважыў, што ўсе вокны ў Міністэрстве замежных спраў па-ранейшаму... свецяцца. І ў міністэрствах адукацыі, фінансаў. І ў канцэрнах, фірмах. А ў нас?.. Калі я не раз позна вечарам вяртаюся дамоў з работы, мяне пачынаюць дакараць як ненармальнага. А можа, у нейкім там папярэднім жыцці я быў японцам?

літаратурная старонка

● Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

Я адкрыў для сябе Сэсара Вальеху нядаўна — з паўгода таму. Вальеха сапраўды падаўся спачатку, як сказаў Карлас Шэрман, загадкавым і не ўсім зразумелым. Назва кніжачкі — “Чорныя геральды” — адразу выклікае здзіўленне. Потым я зразумеў, што гэта спрыяе таму, каб яна трапіла толькі па адрасе. Паэт Сэсар Вальеха быў і застаецца паэтам не для ўсіх, паэтам кола. Кола людзей, якія думаюць, дыхаюць і адчуваюць так, як ён. Кніга “Чорныя геральды” выйшла ў 1993 годзе, праз 101 год пасля нараджэння аўтара, накладам усяго 1 000 паасобнікаў зусім не таму, што яе не чытала б больш людзей...

Сэсар Вальеха нарадзіўся 16 сакавіка 1892 года ў перуанскім мястэчку Сант’яга дэ Чука, калі бацьку было за пяцьдзесят. Ён стаў шулькам — апошнім дзіцем у сям’і, якому заўсёды надаецца больш увагі і пляшчоты. Пасля сканчэння Універсітэта Свабоды ў горадзе Трухілье Сэсар настаўнічаў, тады ж і надрукаваў у школьным часопісе першы верш, які быў адрасаваны дзецям. Па волі лёсу апошні ягоны твор пачынаецца зваротам: “Дзеці свету...”

КОСМАС СЭСАРА ВАЛЬЕХІ

ЧОРНЫЯ ГЕРАЛЬДЫ

Жыццё нас б’е, ды так... Аж я не разумею!
Б’е, як у злосці Бог, нібы ад тых удараў пакутаў хвалі ўюць сабе гняздо надзеі на беразе душы... Ці я не разумею!
Іх шал, удараў тых... ратаюць злых барознаў на тварах з лютасці, на карках, што не ўдзёрці.
Ці гэта жарабкі атылаў дубаловых, Геральды чорныя, ганцы ад пані Смерці.
Як ад Хрыста ў душы зрываюцца ў прадонні ад веры найсвятой — ёй Лёс жадае кары.
Трэск бохана, які згарае дымна ў печы, пакуль выцягваем, нагадваюць удары.
А чалавек... Жабрак! Адводзіць моўчкі вочы, бы на плячы руку адчуўшы перад сконам;
адводзіць, як вар’ят, і ўсё, што нёс пакутна, мялее лужынай у позірку ягоным.

Дзень пшчотны. А чаму б і не!
Ва ўбранні шчасця, злыбяды, ва ўбранні мілавання.
Дзень дажджлівы ў Ліме. І сваёй няўдзякі я прыгадаю суровыя пшчоты: крыгу лютую над кволым цветам маку, што гняла “Не будзь такім!” яе ўгавора.

Кветкі чорныя... І як шпурляў таропка я па-варварску каменне ў панцыр лёду.
А яе маўклівы гонар ставіць кропку, як алеем закіпелым — на нязгоду.
Гэтым днём таму іду я як ніколі, замест сэрца з пугачом, што чуе волю, і жанчыны заўважаюць сум міжволі і прымаюць ад цябе тваю патолою перад высмяглымі зморшчынамі болю.

АГАПЕ*

З пытаннем сёння не было нікога, і не прасілі ўвечары нічога.
З пагоста кветку ўбачыць не прыпала ў хадзе працэсіі святла святога.
Даруй, Гасподзь: я адышоў так мала!

Усе праходзіць. Цемра ля парога. Не просяць, не пытаюцца нічога.
І застаецца злое, што трымаю, а нешта гэтае, як рэч чужая.

І выйшаў я з дзвярэй, і давядзецца ўсім крычаць, напамінаць з ахвотай: калі што згубіце, тут застаецца!

За вечары жыцця я не засваю, да твару нейкага ў якія дзверы ісці, і п’е маю душу чужое.

Душа нікога сёння не прымала, я адыходжу ўвечары так мала!

* Агапе — міласэрны пачастунак сярод першых хрысціян.

ЗАБАРОНЕНАЯ МІЛОСЦЬ

Уздымаешся маланкай — да падвочка, я — па жылах тваіх зраненым сабакам, што знайсці прытулак, дзе не мулка, хоча.

Ты, Міласць, на белым свеце — грэшны клунак! Пацалунак мой іскрыцца рогам д’ябла! Ён, маё святое крэда, пацалунак!

І душа праходзіць радасцю ўспаміну, уладарніца, нябёсаў нарачонка, сэрца, думку нараджаючы скразную, да цябе праз сумную праходзіць гліну.

О пластычная тычынка, недаткнёнка, што ў душы тваёй у падаюцца існуе!

Пакаянную душу маўчаць змушаю! Ты пачуеш яе! Кветка спадзявання! Дзе няма малітвы, дзе яна няма, там жа грэзнае, як і Хрыстос, каханне!

НЕВЕРАГОДНАЙ ДУШЫ МАЁЙ КАХАНАЙ

Любая, твой характар іншым быць не жадае, бачыць міласць хацела іншую, не такую.
Застанься ў кубку прычасця, сціпляя і спяваю, як Бог існуе.

Шмат я спяваў, ды плакаў я па табе найболей, трызініў паўсюль табою, парабалаю міласці.

Застанься, застанься ў мозгу, ў міфу страшнага болю сэрца майго і мосці.

Вера — той горан, дзе я ўпарта паліў прычыны зземленага жалеза не аднае жанчыны, скуць цябе на кавадле на паганскім хацеў я.

Застанься ў туманнасці вечнай там, дзе нябыту цені знікнуць, як аблачыны.

Як ты не захацела быць неспазнанай плазмай метафізічнага палу, шалу міласці, зрэшты, дазволь мне біць бізуном сябе, блазну, я гэтага варты, як грэшнік.

ДОЖДЖ

У Ліме... Лупіць дождж у Ліме, у брудных водах болю жах! І капае з цуркамі тымі цяпер твая міласць праз дах.

Успомні песняра трымценне, і зразумею пакрысе я чалавечы ўраўненне тваёй міласці, як не ўсе.

Містычнай флейтаю ўзарвала пупышку здрадніцкай навалы, вядзьмарства “так” твайго ў журбе.

Ды льецца яснасць на разлогі і на труну маёй дарогі, дзе касцянею без цябе.

ЕДНАСЦЬ

Гадзіннік задыхаецца ля скроні, як яблык рэвальверны атупела, што не спыняецца ў сваім разгоне, свінцовай кулі не знаходзіць цела.

А поўня плача ў белыя далоні, падобная на вока ля прыцэла... Ідзя тайну томіць у палоне, каб у свінец адліцца захацела.

Рука, што абмяжоўвае, чужая за кожнымі дзвярыма пагражае і дыхае ў гадзінніку нямая.

Над шэрым павуком твайго каркасу з святла Рука другая ўладай часу, як сэрца, кулю сіною трымае.

МАЙМУ БРАТУ МІГЭЛЮ

Светлай памяці

Мой браце, я на прызбе нашай хаты, дзе гэтак нестае цябе! І ўспомніў, прагульвалі мы гэтую гадзіну, а маці “Так, сынік...” казала з ласкай.

Хаваюся цяпер, як і бывала раней, падчас вярчэння малітвы, чакаючы, што ты мяне не знойдзеш.

Першая кніга, якая выйшла ў 1919 годзе, мела назву “Чорныя геральды”, як і гэтая, якой карысталіся мы. Раптоўная смерць Сэсарава брата Мігеля, з якім яны былі блізкія па ўзросце ды па духу, справакавала зрух у Сэсаравым светаасэнсаванні, з’яўленне ў яго творчасці трагічных матываў у разуменні жыцця. У вершах з’яўляецца філасафічная трываласць, тэма блізкасці і бялітаснасці смерці. Гэта зусім не песімізм, а рэальнасць. Сэсар нядоўга жыў у Сант’яга дэ Чука. Ён рана з’ехаў адтуль, каб потым частаваць сябе часам адзінай радасцю — наведваннем родных і да болю знаёмых мясцін. Вальеха ведаў, што вартасць усяго — чалавека, горада, краіны — можна ацаніць толькі падчас спатканняў, пасля доўгай разлукі.

Складаны лёс чакаў Сэсара Вальеху: ён ніколі не будзе “паэтам усіх”, яго не будуць чытаць у метра, каб павіць час. І калі казаць, што Пушкін — гэта сонейка, то Вальеха — космас. І дай Бог нам калісьці навучыцца часам забывацца на ўсё і выходзіць у космас. Космас Сэсара Вальехі.

Паўсюль — у зале, ў сенцах, калідорах.
А потым ты — цябе я не знаходжу. Прыгадаваў, як мы з табою, браце, прыкідваліся ў той гульні, што плачам.

Мігэль, надоўга ты схаваўся той жнівеньскаю ноччу, на дасвеці, але ўжо не смяяўся, быў у скрусе. І сэрца маё ў гэты вечар мёртвы зайшлося, як сіямскае, шукае. І змрок ужо ў душу маю садзіцца.

Дык не затрымлівайся, чуеш, браце, выходзь жа. Будзе турбавацца маці.

ДАВЕДКА

Нарадзіўся я ў гуморы, Бог якраз тады быў хворы.

Лёс мяне не выцяў пасам. Ды тады скрануўся лежань — перайшоў у студзень снежань. Нарадзіўся самапасам, Бог якраз хварэў тым часам.

У метафізічным штосьці подыху майм пустое, аніхто не ўчуе тое, гэта келля немай госці, што агонь узнесла ў тосце.

Слухай жа, паслухай, браце...

Не падамся на ўгаворы, снежні не знясу з сабою, ўбраўшы студзень журбою. Нарадзіўся ж я ў гуморы, Бог якраз тады быў хворы.

Ведаюць, што я не ў горы ўсе... Ды мой не чуюць смутак, у радках рыпачь чаму так горкім змрокам дамавіны пругкія вятры з даліны, што чамукала пустэльні развінае Сфінкс пякельны.

І не ведаюць ляныя, што святло сухоты ўела, а Цямрэча растаўсцела, што Містарыя не ные... што яна — той горб, якому ад мяжы да Межаў стому крокі аддаюць зямныя. Нарадзіўся ўдзень без зморы, Бог якраз быў хворы, і цяжка.

Сястра зайздросціць, мне зябка ў спёку,

каб нас пачулі! Ільвы мой лікуць цень далёка, маё імя грызе палёўка, душа матуля!

Кума Распушта, краем прорвы іду я смела! Свой голас уздымае вусень, і голас гэты чуюць вусны, мой бацька, цела!

Унучка Галубка, міласць, ты мне снішся ў гуле! Стаў на калені жах мой глуха, а ў думках толькі тчэцца скруха, душа матуля! Аж покуль жонка Дамавіна асірацела жалезам зазвініць з дакукі пад рытм тае, што спіць, гадзюкі, мой бацька, цела!

Не воку — акулерам давяраю і левіцы, а сходцам — аніколі, крылу, а не птушынаму намеру, адно табе, адно табе я веру.

Не злодзею, а злосці давяраю, кілішку давяраю — не лікёру, нябожчыку, але не чалавеку, адно табе, адно табе я веру.

Шмат іншым давяраю, ды нікому, і рэчышчу, а пльні — аніколі, штанам, а не нагам я давяраю, адно табе, адно табе я веру.

Акны, а не дзвярам я давяраю, не поўням дзевяці, а толькі маці, не костачы гулецкае, а долі, адно табе, адно табе — і мне даволі.

РАЗВІТВАЮСЯ. ПРЫГАДВАЮЧЫ КОЛШНЯЕ, БЫВАЙ

Нарэшце, пад канчыну, ў рэшце рэшт, вяртаюся, вярнуўся, аддаю я ключ, капялюш ды ліст маленькі ўсім.
А ключ з таго металу, што нядаўна быў золатам, на дне капелюша мой бедны мозг нядбала прычасаны, і шклянкай дыму ў драматычнай ролі ляжыць душы практычнае паміненне.

Бывайце, ўсе браты святыя пётры, зразмы, геракліты і спінозы! Сум бальшавіцкіх біскупаў, пакуль! Да часу, губернатары бязладдзя! Бывай, віно ці як віно вада! Бывай, і алкаголь майго дажджу!

Кажу бывай і я сабе самому, бывай, палёт фальшывы і бязванкі! Бывай таксама, ну а як іначай, і холад холаду, і стыль цяпла! Нарэшце, логіка, бывай, і сцэжкі ад польмя гарачыя, развітваюся, прыгадваючы колшняе бывай.

Гнеў дзеліць чалавека на чародкі дзяцей, дзіця — ў чародку птушак з гаю, а птушачку — ў яечкі, не кароткі гнеў бедаковы, ён супраць воцату алей свой мае.

Гнеў дрэва дзеліць на лісцё густое, ліст — на бутоны, дзе хавае норы, бутон — на шчыліны, дзе ўсмешкі тоць,

гнеў бедаковы супроць дзвюх рэчак мае мноства мораў.

Гнеў дабрыню ўсю дзеліць на сумненні, сумненні — на тры аркі, арку тую — на нечаканыя магількі, цені, гнеў бедаковы супроць нажоў двух мае сталь крутую.

Гнеў дзеліць вечніцу-душу на цела, а цела ўсё — на органы без краю, на восем думак дзеліць орган смела,

гнеў бедаковы супроць двух кратараў агнішча мае.

Пераклад з іспанскай мовы Рыгора БАРАДУЛІНА.

АДСУТНЫ

Адсутны! Як падамся раніцою далей за даль Містарыі жуды, бы непазбежнай лініяй якою пацягнуешся ты ціха наклады.

Адсутны! Па імперыю спакою і мора ценяў я пайду, тады рабый будзеш, схіленай тугою, надтруня белага тваёй бяды.

Твой змрок, як ноч, навечна чорны стане, і грэшніцы бялюткае ўбранне пакайна прымеш ад пакутаў ты.

Адсутны! Пройдзе па пакутах злая, па слёзах, што цяжэй за бронзу, зграя згрызні сумлення, марнай тлумнаты.

ПАД ТАПОЛЯМІ

Хаса Эўлохія ГАРЫДУ

Як паланянік, помнячы лагоду, крывавага таполі сон спаткалі. Зялёна шэлпучы арні заходу і ўзгоркам Віфліемскім, каб не спалі.

Стары пастух агоні ў дагоду апошняга святла падаўся ў далі, вачыма велікоднымі ў гасподу спаймаў чародку цютных зорак жалю.

Як на хаўтуры да сябе самога, спускаецца на дол, што моліць Бога, зааночкі паасеннелі ў сінечы.

Яшчэ ў шклянках вачах жыве аддзяка, і плачу пастаральнага сабака праводзіць лінію па-чалавечы.

АСАДАК

А сягоння лівень моцны як ніколі, сэрца маё, жыць не хочацца мне болей.

галерэя майстроў

ГАНЧАРЫ З ГАРАДНОЙ

Калі трапляеш у Гарадную, то з вялікай цяжкасцю ўяўляеш, што гэта вёска ў сённяшнім Столінскім раёне калісці мела прывілеі згодна з атрыманым магдэбургскім правам. Пра тыя часы зараз нагадвае невялічкі маляваны герб у выглядзе галавы лася, які стаіць на ўездзе ў вёску. Я не ведаю, чым кіраваліся тагачасныя чыноўнікі, зацвярджаючы герб, але, на маю думку, тут павінна быць выява глінянага збанка, бо стагоддзямі мясцовыя майстры выраблялі гліняны посуд і гандлявалі ім далёка за межамі Палесся.

Сёння з усіх былых прывілеяў у жыхароў вёскі засталася адна — працаваць, як дзяды і прадзеды, на ганчарным крузе. Хоць і паменшала ў вёсцы майстроў гэтай справы, але ж тыя, што засталіся, рупяцца, каб не знікла ўвогуле слава гарадноўскай гліны. А яе, па словах майстроў, хопіць яшчэ на многія пакаленні.

Пабываю я ў мясцовым Доме культуры, дзе вядомы ганчар Аўрам Басавец навучае мясцовую моладзь таемніцтвам ганчарства. А іх не пералічыць. І як нарыхтоўваць гліну, і ў якіх суадносінах змешваць тры яе гатункі, каб атрымаўся бездакорнай якасці збанок ці што іншае. У малодзых адчуваецца зацікаўленасць, жаданне зрабіць не горш, чым настаўнік. І здаецца мне, што ўсё ў іх атрымаецца.

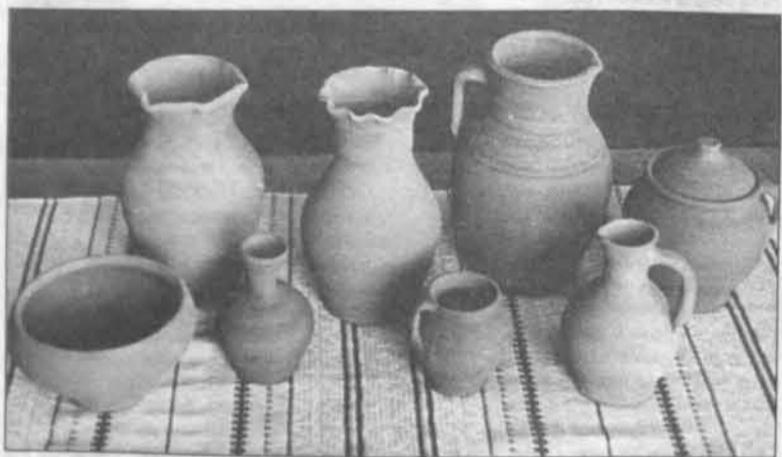

У майстэрню Мікалая Шэлета завітаў знянцку і застаў яго за работай. Не марнуючы часу на госьця, ганчар працягваў працу і распавядаў пра жыццё. Яшчэ і ў школу не хадзіў, а ўжо займаўся рамяством разам з братамі. Лепшым настаўнікам для іх быў бацька. Прыгадаў Мікалай Якаўлевіч даваенныя гады, калі ў вёсцы працавала каля трохсот ганчароў, зараз жа — толькі дванаццаць. Ён разумее, што копішняга маштабу ўжо не дасягнуць — не той попыт на гліняныя вырабы. Але ж вельмі спадзяецца, што на змену старым ганчарам прыйдзе моладзь. А таму абдумвае прапанову кіраўніцтва Дома культуры распачаць вучыць дзяцей. І хай не кожны з тых 19 вучняў, што зараз навучаюцца ў творчай

майстэрні, пойдзе шляхам ганчарства, але ёсць упэўненасць: слава гарадноўскай керамікі яшчэ доўгі час будзе лунаць па ваколіцах.

НА ЗДЫМКАХ: у Аўрама БАСАВЦА няма сакрэтаў ад сваіх вучняў: пільна сочыць Пётр ПЛЯШКО за працай свайго настаўніка; вырабы мясцовых майстроў.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

радавод

СЯМ'Ю МАЦУЕ ПЕСНЯ

У Дзятлаўскім гарадскім Доме культуры адбыўся раённы фестываль сямейнай мастацкай творчасці. З усіх куткоў раёна з'ехаліся сюды самадзейныя артысты, каб парадаваць слухачоў мілагучнымі песнямі і вясёлымі прыпеўкамі.

З Дварэцкага сельскага клуба прыехала сям'я Баклушыных.

З вёскі Погіры прывезлі на суд глядачоў свае жартоўныя прыпеўкі Марыя і Пётр Шыдлы. Дарэчы, яны салісты народнага фальклорнага гурта. Пётр Лявонцэвіч яшчэ і выдатны гарманіст, паўрэат многіх конкурсаў. Вельмі парадавалі сваімі погірскімі прыпеўкамі гэтыя цудоўныя самадзейныя артысты.

Высокае выканаўчае майстэрства паказалі ў канцэртнай зале Таццяна і Міхаіл Семенюкі (вёска Войневічы), дуэт у складзе Галіны Булгакавай і яе сына Сяргея (в. Страла), браты Лівінскія (гарадскі пасёлак Наваельня) і іншыя.

Лепшым з лепшых выступаў на Гродзенскім абласным фестывалі сямейнай творчасці.

Юсіф ЗАЯЦ.

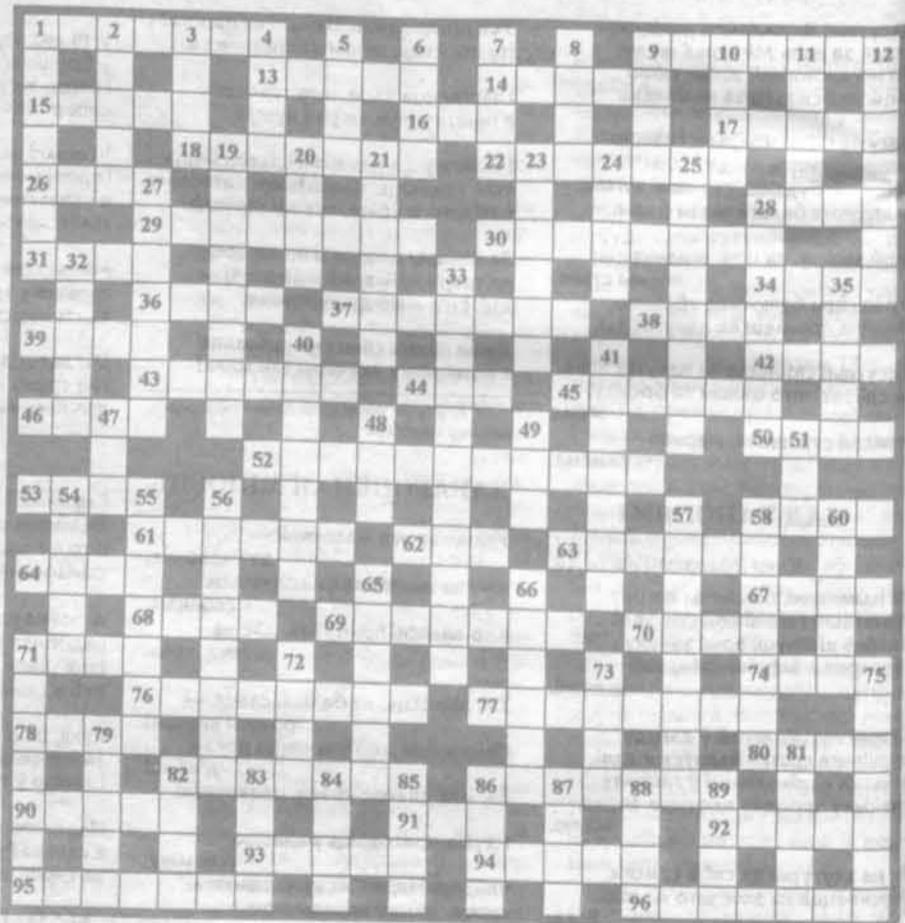
крыжаванка ад аляксандра халецкага і таццяны пятровіч

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Раздзел медыцыны, які вывучае метады распазнання і лячэння ўнутраных хвароб. 9. Асоба, узнагароджаная ордэнам. 13. У дарэвалюцыйнай Расіі: выбарная асоба з сялян, якая дапамагала сельскай паліцыі. 14. Письмовая або вусная дамоўленасць. 15. Першы ў лютбой справе. 16. Выгук, якім просяць артыста паўтарыць толькі што выкананы нумар. 17. У выразах: чорт. 18. Буйное злучэнне ваенных караблёў ці самалётаў. 22. Майстэрства падрыхтоўкі і вядзення бою. 26. Грашовая адзінка і сярэбраная манета Ірана (да 1930 года). 28. Падрыхтаванае да сябы або засяянае поле. 29. Апавядальны твор з сюжэтам, менш складаным, чым у рамане. 30. Цыркавое прадстаўленне з удзелам клоунаў. 31. Стан разважання, паглыбленасць у свае думкі. 34. Багаты загарадны дом. 36. Атмасферныя ападкі ў выглядзе ледзяных крышталакаў на розных прадметах пры іх рэзкім ахаладжэнні. 37. Утоення непрыстойныя дзеянні з мэтай пашкодзіць каму-небудзь. 38. Слабы алкагольны напой з ячменнага соліду. 39. У Францыі: каталіцкі свяшчэннік. 42. Асноўны музычны матыў. 43. Тое ж, што і дваюрадная сястра. 44. Крук, зачэп у багры, шып у падкове. 45. Мастацтва, у якім думкі, пачуцці і перажыванні перадаюцца рытмічна і інтанацыйна арганізаванымі гукамі. 46. Горная асадкавая парода розных колераў, якая складаецца з дробных зерняў кварцу. 50. Вузкая палоска скуры па краях абутку, да якой прышываецца і верх, і падэшва. 52. Новая разнавіднасць чаго-небудзь. 53. Заходні вецер. 58. Ступень, узровень спартыўнай трэніроўкі. 61. Тое, што і паводка. 62. Тытул манарха ў некаторых цюркскіх і мангольскіх народаў. 63. Капектыўная дапамога. 64. Паўднёваамерыканская жывёліна з сямейства вярблюдаў. 67. Сукупнасць якіх-небудзь тэкстаў, матэрыялаў, размешчаных у пэўным парадку. 68. Шатландская нацыянальная мужчынская спадніца. 69. Заканчэнне жніва. 70. Атака казакоў у конным расьсыпным страі. 71. Адзін або некалькі радоў бяровенняў, замацаваных разам, для іх сплаву або пераправы на іх па вадзе. 74. Верхняе доўгае адзенне праваслаўнага духавенства. 76. Бадзёры, жыццярэадасны настрой, пры якім чалавек верыць у поспех. 77. Усялякая жывая істота (чалавек, жывёліна, расліна). 78. Машына для падымання пасажыраў і грузаў у высотных дамах, шахтах. 80. Скос, закругленне на краі дошкі. 82. Дробны

камячок якога-небудзь рэчыва ў форме зерня. 86. Прапаведнік і абаронца якой-небудзь ідэалогіі. 90. Высокае стаячае люстэрка. 91. Возера ў Афрыцы. 92. Недахоп, недаробак у рабоце. 93. Трапічная расліна, вырошчваецца як дэкаратыўная, так і для атрымання валакна. 94. У матэматыцы: выцягнутая акружнасць. 95. Драўляны музычны духавы інструмент: трубка з клапанамі і раструбам на канцы. 96. Вузкі і доўгі глыбокі роў.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Мука з ачышчанага пражанага аўса. 2. Той, хто раіць. 3. Страва з працёртай агародніны або садавіны. 4. Падатак у Рускай дзяржаве, які збіраўся з народаў Паволжа і Сібіры. 5. У выяўленчым мастацтве: твор, які выконваецца з натуры. 6. Памылка, промах, недахоп. 7. Нізкарослая дравяністая расліна, якая разгаліноўваецца амаль ад самай паверхні зямлі. 8. Млекакормячы драпежнік сямейства сабачых. 9. Спецыяльныя сані для перавозкі бяровенняў. 10. Верхняя частка пасудзіны: накрыўка. 11. Замужняя жанчына з арыстакратычных колаў у Англіі. 12. Распаўсюджванне звестак аб кім-, чым-небудзь, каб стварыць шырокую вядомасць. 19. У хрысціянскай царкве: пакаянне ў сваіх грахах перад свяшчэннікам. 20. Расліннае масла. 21. Боязь змен, застой, кансерватыўнасць. 23. Пацяпленне з раставаннем снегу. 24. Невялікі звярок з атрада грызуноў. 25. Аб'яднанне дзяржаў, партый для якой-небудзь агульнай мэты. 27. Вузкі, доўгі кавалак кужэльнага палатна, звычайна з каймой або вышыўкай. 28. Той, хто ў сваёй дзейнасці выкарыстоўвае новыя, прагрэсіўныя метады і ідэі. 32. Скандал з шумам і бойкай. 33. Грамадскае аб'яднанне або дзяржаўная ўстанова. 35. Мелкаводны марскі заліў, звычайна ў вусцях рэк. 40. Ча-

лавек, які страціў працаздольнасць. 41. Жылое, адміністрацыйнае ці гаспадарчае збудаванне. 47. Участак сушы, які вострым вуглом выдаецца ў мора, возера, раку. 48. Харчовы прадукт у выглядзе цвёрдай ці паўцвёрдай масы, вырабляецца з заквашанага асобым спосабам малака. 49. Старажытнарумыскі палітычны дзеяч і папаводзец. 51. Паселішча на Каўказе, у Сярэдняй Азіі. 54. Казачы афіцэрскі чын у царскай арміі. 55. Навуковая праца, у якой разглядаецца якое-небудзь асобнае пытанне ці праблема. 56. Рэчыва, якое не праводзіць электрычнага току. 57. Навука аб раслінах. 58. Спецыяльнае памяшканне для салдат у воінскіх часцях. 60. Папярэдняе аб'ява аб маючых адбыцца канцэртах ці спектаклях. 65. Неўрадлівая глеба шэра-белага колеру, бедная на солі. 66. Афіцыйна пацверджаны ўзровень кваліфікацыі ў прафесіі ці спорце. 71. Участак поля, які вылучаецца родам пасеву або іншымі прыкметамі. 72. У старажытнаеіпецкай міфалогіі Бог сонца. 73. Лоб (устар.). 75. Адсутнасць арганізаванай улады, беспарадак, хаос. 79. Сукупнасць усіх відаў жывёл пэўнай мясцовасці ці геалагічнага перыяду. 81. Прыбытак, выгада ад якой-небудзь гандлёвай здзелкі. 82. Ніжняя частка доменнай печы, вагранкі. 83. Цвёрды мінерал з пластамі рознай афарбоўкі. 84. Планета сонечнай сістэмы, якая мае спадарожнікі Пэк, Арызель, Аберон, Афелія, Дээдэмона, Джульета і Разалінда. 85. Прыстасаванне для распальвання і падтрымання агню. 86. Думка, агульнае паняцце аб прадмеце ці з'яве. 87. Тытул правіцеля, князя ў некаторых дзяржавах Усходу і часткі Афрыкі. 88. Відзмененая канечнасць некаторых водных жывёл і птушак. 89. Палярная марская качка, якая жыве вялікімі калоніямі.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

Пазітыв рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.

Тыраж 2082 экз. Зак. 759. Падпісана да друку 1.4.2002 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скаршыны, 77).

Наш адрас: 220005, Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скаршыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (бухгалтэрыя, тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.